

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุขของโรงเรียนกุศลอนแก่นวิทยาคม ปีการศึกษา 2559 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการกำหนดกรอบแนวคิดและการดำเนินงานวิจัย ซึ่งสามารถนำเสนอรายละเอียดได้ โดยแบ่งเป็นตอนๆดังนี้

1. นโยบายรัฐบาลในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด
 - 1.1 กรอบแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดปี 2559
2. การดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดของกระทรวงศึกษาธิการ
 - 2.1 นโยบายการดำเนินงานด้านการป้องกัน
 - 2.2 มาตรการการดำเนินงาน
 - 2.3 แนวทางการดำเนินงาน
3. นโยบายกระทรวงศึกษาธิการด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
4. แนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมไม่พึงประสงค์
5. การดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข
 - 5.1 หลักการและเหตุผล
 - 5.2 วัตถุประสงค์
 - 5.3 การบริหารจัดการโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข
 - 5.4 มาตรการเสริมแรงโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข
 - 5.5 กระบวนการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข
 - 5.6 แนวทางดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข
 - 5.7 ยุทธศาสตร์การดำเนินการโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข
6. การดำเนินงานกิจกรรมห้องเรียนสีขาว
 - 6.1 หลักการและเหตุผล
 - 6.2 วัตถุประสงค์
 - 6.3 การบริหารจัดการกิจกรรมห้องเรียนสีขาว ระดับสถานศึกษา
 - 6.4 แนวทางการดำเนินงานกิจกรรมห้องเรียนสีขาว
 - 6.5 กระบวนการดำเนินงานกิจกรรมห้องเรียนสีขาว

- 6.6 บทบาทหน้าที่ของนักเรียนแกนนำห้องเรียนสีขาว
7. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินโครงการ
 - 7.1 ความหมาย ความมุ่งหมายและประโยชน์ของการประเมินโครงการ
 - 7.2 หลักการและวิธีการประเมินโครงการ
 - 7.3 ประเภทการประเมินโครงการ
 - 7.4 ขั้นตอนหรือกระบวนการของการประเมินโครงการ
 - 7.5 คุณลักษณะของการประเมินโครงการที่ดี
 - 7.6 ประโยชน์ของการประเมินโครงการ
 - 7.7 รูปแบบการประเมินโครงการแบบ ชิป (CIPP Model)
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
9. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. นโยบายรัฐบาลในการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด

คณะรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2557 กำหนดให้ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาเฉพาะหน้าที่ต้องได้รับการป้องกันและแก้ไขโดยการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวดและจัดการกับปัญหาอื่นๆ ที่เชื่อมโยงต่อเนื่องให้เบ็ดเสร็จและได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 156/2557 ลงวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2557 เรื่องจัดตั้งศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ และคณะกรรมการการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ได้มีมติเห็นชอบแผนยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ.2558-2562 แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อปัญหายาเสพติด ซึ่งแนวโน้มสถานการณ์ปัญหายาเสพติดในปี 2559 ยังคงมีความรุนแรงถึงแม้รัฐจะมีการปราบปรามอย่างจริงจังแต่การผลิตยังคงสามารถผลิตได้ไม่จำกัดตั้งข้อสถานการณ์ปัญหายาเสพติดในปี 2558 ที่ยังคงมีความรุนแรงและยังคงมีการจับกุมยาเสพติดได้ในปริมาณที่มากโดยเฉพาะอย่างยิ่งยาบ้าและจากเอกสารแนบท้ายคำสั่ง ศอ.ปส ที่ 8/2558 เรื่องแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดปี 2559 จะบ่งชี้ให้เห็นถึงสถานการณ์แนวโน้มความรุนแรงของปัญหายาเสพติดที่ยังมีอยู่แต่รัฐก็ได้วางแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างรอบด้านทั้งการแก้ปัญหาในระดับภายในและความร่วมมือในระดับภูมิภาคจากรายงานฉบับเดียวกันนี้ ยังคงชี้ให้เห็นว่าปัญหายาเสพติดได้แพร่ระบาดเข้ามายังกลุ่มนักเรียนนักศึกษามากขึ้นโดยเกือบร้อยละ 50 ของผู้บำบัดรักษาเป็นเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 15-24 ปี และยังพบกลุ่มที่มีอายุน้อยกว่า 15 ปี อีกจำนวนหนึ่งอีกด้วย ด้วยการเห็นความสำคัญหาของเยาวชนรัฐได้ให้โอกาสผู้หลงผิดที่เป็นผู้เสพสามารถเข้ารับการบำบัดรักษาโดยไม่ถูกดำเนินคดีภายใต้แนวคิดที่ว่าผู้เสพคือผู้ป่วยแต่ก็ยังมีผู้สมัครใจเข้ารับการบำบัดน้อยอยู่ ในปี 2559 จึงได้มีการจัดทำกรอบแผนการปฏิบัติการดังนี้

1.1 กรอบแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดปี 2559

แผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดปี 2559 ประกอบด้วย 4 แผน คือ แผนป้องกันยาเสพติด แผนบำบัดรักษายาเสพติด แผนปราบปรามยาเสพติด และแผนบริหารจัดการอย่างบูรณาการ

แผนป้องกันยาเสพติด

เป้าหมายแผน สร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดให้กับเด็กและเยาวชนทั้งในและนอกสถานศึกษา กลุ่มผู้ใช้แรงงานและประชาชนทั่วไป

แผนการป้องกันยาเสพติด มี 6 แผน โดยมีแผนที่เกี่ยวข้องกับเด็กในวัยเรียนดังนี้

1) แผนงานสร้างภูมิคุ้มกันในเด็กปฐมวัย โดยมีแนวทางคือสร้างพื้นฐานภูมิคุ้มกันยาเสพติดในเด็กปฐมวัย โดยใช้แนวคิดทฤษฎีความสามารถของสมองในการบริหารจัดการชีวิต (Executive Function หรือ EF) โดยจะสร้างความเข้าใจในทฤษฎีผ่านครูโรงเรียนอนุบาลและครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั่วประเทศ มีโครงการต่าง ๆ ดังเช่น โครงการพัฒนาสื่อการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในเด็กปฐมวัย โครงการพัฒนาบุคลากรเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในเด็กปฐมวัย และโครงการติดตาม ประเมินผลการสร้างภูมิคุ้มกันในเด็กปฐมวัย

2) แผนสร้างภูมิคุ้มกันในสถานศึกษา โดยมีแนวทางที่แตกต่างกันในเด็กแต่ละกลุ่มสำหรับแนวทางในกลุ่มมัธยมศึกษา ขยายโอกาส มีดังนี้

2.1) สร้างภูมิคุ้มกันให้แก่แก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา ขยายโอกาสผ่านกิจกรรมลูกเสือในโรงเรียน

2.2) สร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ โดยใช้กิจกรรมทางศาสนาได้แก่ ค่ายศาสนธรรม ทั้งศาสนาพุทธและศาสนาอื่นๆ ที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย

2.3) พัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยจัดทำคู่มือค่ายทักษะชีวิตเพื่อการป้องกันยาเสพติดให้แก่โรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา

2.4) ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษากำหนดบทบาทและสร้างความเข้มแข็งให้กับกลไก เครือข่ายแกนนำเยาวชน ครู ในโรงเรียนให้มีความต่อเนื่องจริงจัง

2.5) ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาเป้าหมายทุกแห่ง ขับเคลื่อนโครงการ TO BE NUMBER ONE ในสถานศึกษา

2.6) ดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา โดยเน้นการสำรวจคัดกรองนักเรียน และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยรูปแบบที่เหมาะสม

3) แผนบำบัดรักษายาเสพติด

เป้าหมาย นำผู้เสพติดยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาทุกระบบ จำนวน 220,000 คน ติดตามดูแลช่วยเหลือผู้ผ่านการบำบัดรักษา จำนวน 235,000 คน ประกอบด้วย 6 แผนงานดังนี้

- 3.1) แผนงานบำบัดรักษาระบบสมัครใจ
- 3.2) แผนงานบำบัดรักษาระบบบังคับบำบัด
- 3.3) แผนงานบำบัดรักษาในระบบต้องโทษ
- 3.4) แผนงานบริหารจัดการระบบการบำบัดรักษา
- 3.5) แผนงานติดตามผู้ผ่านการบำบัดรักษาและ
- 3.6) แผนงานช่วยเหลือผู้ผ่านการบำบัดรักษา ยาเสพติด

4) แผนการปราบปรามยาเสพติด

โดยมีเป้าหมายทำลายการค้ายาเสพติดทั้งในและนอกประเทศ ตลอดจน เสริมสร้าง พัฒนาและยกระดับความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา ยาเสพติดระหว่างประเทศ ประกอบด้วย 4 แผนงานดังนี้

- 4.1) แผนงานสกัดกั้นยาเสพติด
- 4.2) แผนงานปราบปรามยาเสพติด
- 4.3) แผนงานควบคุมพืชเสพติด และ
- 4.4) แผนงานความร่วมมือระหว่างประเทศ

5) แผนบริหารจัดการอย่างบูรณาการ

โดยมีเป้าหมายดังนี้ กลไกระดับนโยบาย และกลไกภายใต้ ศอ.ป.ส.มีระบบ บริหารจัดการ อำนาจการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดอย่างมีเอกภาพ สามารถนำนโยบายไปสู่ การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จะเห็นได้ว่ารัฐบาลให้ความสำคัญกับปัญหา ยาเสพติดเป็นอย่างมากโดยได้มีการ จัดตั้งศูนย์อำนาจการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติขึ้นมีการจัดทำแผนที่มีเป้าหมาย ชัดเจนเพื่อต้องการให้ปัญหา ยาเสพติดนั้นหมดไปจากประเทศไทย

2. การดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดของกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้การดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดใน สถานศึกษาเป็นนโยบายสำคัญและเร่งด่วน ที่ทุกหน่วยงานในสังกัดจะต้องร่วมมือกันดำเนินการอย่าง จริงจังและต่อเนื่องตลอดมา ทั้งนี้ได้มีการจัดทำแผนป้องกันสารเสพติดของกระทรวงศึกษาธิการมา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 โดยยึดกรอบนโยบายตามแผนป้องกันยาเสพติดของประเทศตามนโยบายของ รัฐบาล ซึ่งในทางปฏิบัติได้มีการปรับรายละเอียดกิจกรรมให้สอดคล้องตามมติคณะกรรมการป้องกัน

และปรายปรมยาเสพติด (ป.ป.ส.) และอนุกรรมการชุดต่างๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เหมาะสมและทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน และแนวโน้มของปัญหาที่จะทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยสรุปนโยบาย มาตรการ และแนวทางการดำเนินงานดังนี้

2.1 นโยบายการดำเนินงานด้านการป้องกัน

1) นโยบายการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาการใช้สารเสพติดในกลุ่มนักเรียนนักศึกษาเป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่งของสถานศึกษา ทั้งนี้ให้รวมถึงภาระหน้าที่ในการช่วยเหลือดูแลนักเรียนนักศึกษาที่ติดสารเสพติด

2) ให้ดำเนินการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนครบวงจรนับตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตร สื่อ วิธีการสอน และกิจกรรมของสถานศึกษา เน้นการฝึกทักษะชีวิตที่จำเป็นสำหรับเยาวชน เพื่อผลทางการพัฒนาบุคลิกภาพ และการตัดสินใจเลือกพฤติกรรม

3) ให้สถานศึกษาทุกสังกัดจัดกิจกรรมส่งเสริมการออกกำลังกายและการเล่นกีฬา ตลอดจนกิจกรรมทางเลือกอื่นๆ เน้นการให้เด็กและเยาวชนรู้จักใช้เวลาว่างไปในทางสร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพอนามัยเพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง ความมั่นคงทางอารมณ์และความสามัคคีในหมู่คณะ

4) ให้สถานศึกษาปรับปรุงสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของสถานศึกษาให้เยาวชนในสถานศึกษามีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาอย่างเต็มที่

5) ให้มีการพัฒนาระบบบริหารและการจัดการตลอดจนสนับสนุนทางวิชาการ รวมทั้งการสอดส่องดูแล เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา เน้นการทำงานในระบบเครือข่าย

2.2 มาตรการการดำเนินงาน

เพื่อให้การดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดบรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดมาตรการเป็นแนวทางปฏิบัติไว้ ดังนี้

1) กรณีพบนักเรียนติดสารเสพติดให้โทษในโรงเรียน ทางโรงเรียนจะไม่ไล่ออกแต่จะต้องดูแลให้ความช่วยเหลือเสมือนหนึ่งเป็นผู้ป่วย โดยให้การบำบัดรักษาให้หายและสามารถที่จะศึกษาเล่าเรียนต่อไปได้

2) กรณีนักเรียนติดสารเสพติด จะขอย้ายโรงเรียนเนื่องจากถูกข่มขู่จากผู้จำหน่ายให้ขอย้ายได้โดยหัวหน้าสถานศึกษาประสานกัน โดยตรงเพื่อพิจารณาแผนการเรียนและความเหมาะสมเป็นกรณีๆ ไป

3) ในกรณีที่นักเรียนหรือบุคลากรในโรงเรียนเป็นผู้จำหน่ายสารเสพติดให้โทษให้ใช้มาตรการทางกฎหมายโดยตรง เพราะโรงเรียนไม่อาจปกป้องผู้ทำผิดกฎหมายได้ และเพื่อไม่เป็นการเปิดทางให้ใช้นักเรียนเป็นผู้จำหน่ายสารเสพติดในอนาคตต่อไป

2.3 แนวทางการดำเนินงาน

นอกจากแนวทางการดำเนินงานที่คณะกรรมการของแต่ละสถานศึกษาพิจารณาว่าเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในแต่ละพื้นที่แล้ว กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดกิจกรรมต่างๆให้สถานศึกษาปฏิบัติดังนี้

กิจกรรมตามโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข

โครงการนี้เป็นโครงการหลักของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นการแสวงหายุทธวิธีใหม่ในการต่อสู้กับปัญหายาเสพติด สื่อลามกอนาจาร การพนัน และการทะเลาะวิวาท เริ่มต้นโครงการเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2541 โดยมีหลักการสำคัญที่ใช้ดำเนินการคือ การแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ นั่นคือพยายามทำให้บ้านอบอุ่น ทำให้ชุมชนน่าอยู่ และทำให้โรงเรียนให้เป็นที่หวังที่พึ่งพาของนักเรียนนักศึกษา และผู้ปกครองได้

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อให้สถานศึกษาปลอดยาเสพติด สื่อลามกอนาจาร การพนัน และการทะเลาะวิวาท
- 2) เพื่อแสวงหาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด และสิ่งยั่วยุทางกามารมณ์ การพนัน และการทะเลาะวิวาท

เป้าหมาย

สถานศึกษาทุกระดับและทุกสังกัดทั่วประเทศ โดยกำหนดการเข้าร่วมโครงการเป็น 2 ระยะ คือ

- 1) ระยะแรก ในภาคเรียนที่ 1 (พ.ค.- ต.ค. 2541) ร้อยละ 10 ของสถานศึกษาทั้งหมดในแต่ละจังหวัด ทุกจังหวัด
- 2) ระยะที่ 2 ในภาคเรียนที่ 2 (พ.ย.2541- เม.ย. 2542)

3. นโยบายกระทรวงศึกษาธิการ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

กระทรวงศึกษาธิการ (2560) กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดมาตรการป้องกันเด็กและเยาวชนก่อนวัยเสี่ยงและในวัยเสี่ยงไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด เรียนรู้ถึงโทษและพิษภัยของยาเสพติด รู้จักวิธีปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงยาเสพติดและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์เพื่อหลีกเลี่ยงการหมกมุ่นมั่วสุมกับยาเสพติดและอบายมุข ตลอดจนดูแลช่วยเหลือนักเรียน นักศึกษาที่ไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด จึงได้กำหนดนโยบายให้ผู้บริหารองค์กรหลัก หน่วยงานและสถานศึกษาดำเนินการโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข ดังนี้

1. ผู้บริหารทุกระดับนำนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดไปสู่การปฏิบัติ จัดทำแผนปฏิบัติการครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายและการมีส่วนร่วมของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา

2. ผู้บริหารทุกระดับ ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ต้องให้ความสำคัญและมีจิตสำนึกร่วมกันที่จะปกป้องคุ้มครองดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่ให้ไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ให้ความร่วมมือและร่วมแรงร่วมใจ จัดกิจกรรมทั้งในหลักสูตรและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

3. ผู้บริหารสถานศึกษา ส่งเสริม สนับสนุนจัดกิจกรรมป้องกันและเฝ้าระวังยาเสพติดในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน เช่น กิจกรรม TO BE NUMBER ONE กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ต่างๆ ค่ายคุณธรรม กิจกรรมลูกเสือและเนตรนารีป้องกันยาเสพติด กิจกรรมกีฬาป้องกันยาเสพติด ส่งเสริมการรวมกลุ่มของนักเรียน นักศึกษาทั้งในส่วนของชมรมและสภานักเรียน

4. ผู้บริหารสถานศึกษาจัดการเรียนการสอนให้ความรู้ เสริมสร้างจิตสำนึก ทักษะชีวิต ภูมิคุ้มกันต่อต้านยาเสพติดและอบายมุข จัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน นักศึกษาทุกคนให้ทั่วถึง โดยสร้างเครือข่ายแกนนำ ทุกระดับในสถานศึกษา

5. ผู้บริหารสถานศึกษาจัดระบบการดำเนินงานยุทธศาสตร์ 5 มาตรการ ตามโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข คือ มาตรการป้องกัน มาตรการค้นหา มาตรการรักษา มาตรการเฝ้าระวัง มาตรการบริหารจัดการ ภายใต้กลยุทธ์ 4 ต้อง 2 ไม่ ที่กำหนดให้สถานศึกษาต้องมียุทธศาสตร์ ต้องมีแผนงาน ต้องมีระบบข้อมูล ต้องมีเครือข่ายไม่ปกปิดข้อมูลและไม่ปล่อยอก

6. ผู้บริหารทุกระดับ อำนวยความสะดวก กำกับ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานและจัดมาตรการเสริมแรงให้แก่ผู้รับผิดชอบด้านยาเสพติดดีเด่น ด้วยการยกย่องชมเชย มอบโล่ เกียรติบัตร เลื่อนขั้นเงินเดือนกรณีพิเศษ มาตรการลงโทษบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ให้ออกจากราชการ และเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ

กระทรวงศึกษาธิการได้มีประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง นโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุขประกาศเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2559 มีสาระสำคัญเพื่อให้ผู้บริหารองค์กรหลัก หน่วยงาน และสถานศึกษา ดำเนินการดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษานำนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข ไปสู่การปฏิบัติให้มีแผนปฏิบัติการครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายและการมีส่วนร่วมของคณะผู้บริหาร ครู อาจารย์ และกลุ่มเป้าหมายนักเรียน นักศึกษา ทั้งในและนอกสถานศึกษา

2. ผู้บริหารหน่วยงานและผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข เพื่อสร้างและพัฒนาระบบการดำเนินงานที่เข้มแข็งต่อเนื่องและยั่งยืน

3. ผู้บริหารหน่วยงานและผู้บริหารสถานศึกษา อำนาจการ กำกับ ติดตามและประเมินผล การดำเนินงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและ อบายมุข และจัดทำมาตรการเสริมแรงให้แก่ผู้รับผิดชอบด้วยการยกย่อง ชมเชย มอบโล่เกียรติยศ เกียรติบัตรและการเลื่อนขั้นเงินเดือนกรณีพิเศษ

4. ผู้บริหารหน่วยงานและผู้บริหารสถานศึกษา อำนาจการ กำกับ ติดตามและประเมินผล การดำเนินงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัย เสพติดและ อบายมุขและใช้มาตรการลงโทษบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ให้ออกจากราชการและเพิกถอน ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ

5. ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ ตรวจติดตามผลการดำเนินงานและผู้บริหาร หน่วยงานและผู้บริหารสถานศึกษา จัดตั้งคณะกรรมการติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการ ดำเนินงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัย เสพติดและ อบายมุข

6. ผู้บริหารหน่วยงานและผู้บริหารสถานศึกษา สรุปรายงานต้นสังกัดเพื่อสรุปผลรายงาน ศูนย์อำนาจการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดกระทรวงศึกษาธิการ

โดยการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข มีเป้าหมาย เพื่อให้สถานศึกษาทุกแห่งปลอดจากยาเสพติด และอบายมุข ซึ่งสามารถเขียนเป็นแผนภาพ ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 เป้าหมายสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข

4. แนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ จำแนกพฤติกรรม 4 ด้าน ดังนี้

1. แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

เพื่อให้การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้ผลเป็นรูปธรรม กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติไว้ดังนี้

1) สถานศึกษาพยายามป้องกันและแก้ไขให้ถึงที่สุด โดยไม่ไล่นักเรียน นักศึกษา ให้พ้นไปจากสถานศึกษาเป็นภาระสังคม หรือสถาบันอื่น

2) ให้องค์กรหลักทำความเข้าใจกับผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดรายงานสภาพการใช้อาสา/ยาเสพติดให้กระทรวงศึกษาธิการทราบโดยไม่ถือเป็นความผิด แต่จะพิจารณาเป็นความดีความชอบในการรายงานตามความจริง

3) ให้องค์กรหลักสั่งการสถานศึกษา ให้ครู อาจารย์ เป็นแบบอย่างที่ดี ไม่สูบบุหรี่และพฤติกรรมไม่เหมาะสม จัดสถานศึกษาเป็นเขตปลอดบุหรี่และปลอดยาเสพติด

แนวทางการดำเนินงานและจัดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาที่ดำเนินการโดยกลุ่มสนใจที่มีกิจกรรมหลากหลายเช่น

- โครงการห้องเรียนสีขาว
- โครงการ TO BE NUMBER ONE
- โครงการเพื่อนเตือนเพื่อน เพื่อนที่ปรึกษา YC
- จัดรายการออกเสียงตามสาย
- จัดการเดินรณรงค์ประชาสัมพันธ์เนื่องในวันต่อต้านยาเสพติด นิทรรศการยาเสพติด

- จัดแข่งขันมินิมาราธอน
- ให้ความรู้การป้องกันยาเสพติด โทษทางกฎหมาย ทักษะชีวิต
- อบรมนักเรียนแกนนำต้านภัยยาเสพติด
- จัดกิจกรรมธนาคารความดี
- จัดอบรมลูกเสือต้านภัยยาเสพติด
- ตรวจปัสสาวะหาสารเสพติด
- จัดกิจกรรมฟื้นฟูสถานที่บำบัดคลินิกเสมารักษ์
- จัดกิจกรรมเฝ้าระวัง มีตู้แดงเสมารักษ์ ฯลฯ

2. แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดสื่อลามกอนาจารและปัจจัยเสี่ยง

1) ให้สถานศึกษาตรวจค้นและป้องกันมิให้นักเรียน นักศึกษา นำสื่อลามกอนาจารมาเผยแพร่ในสถานศึกษา มีการตรวจค้นหาและมาตรการควบคุมดูแลการใช้โทรศัพท์มือถือ

2) ส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดหนังสือ วีดีโอ เทป โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่เป็นประโยชน์ ให้ความบันเทิงที่ประเทืองสติปัญญาบริหารแก่นักเรียน นักศึกษา

กิจกรรมด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดสื่อลามกอนาจารในสถานศึกษาได้แก่

- ตรวจสอบและป้องกันไม่ให้นักเรียน นักศึกษา นำสื่อลามกอนาจารเข้ามาเผยแพร่
ในสถานศึกษา

- ส่งเสริมให้สถานศึกษา จัดทำสื่อ หนังสือ วีดีโอ เทปบันทึกเสียง และโปรแกรม
คอมพิวเตอร์ที่เป็นประโยชน์ ให้ความบันเทิงที่ประเทืองปัญญาเพื่อบริการแก่นักเรียน นักศึกษา ฯลฯ

3. แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนัน

1) จัดกิจกรรมให้นักเรียน นักศึกษารู้จักประหยัดตอออม ไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย และฝึก
ทำงานเพื่อหารายได้พิเศษจากการประกอบสัมมาชีพ

2) ป้องปรามมิให้นักเรียน นักศึกษา เล่นการพนันทุกรูปแบบในสถานศึกษา และตรวจ
ค้นแหล่งที่อาจมั่วสุ่ม เช่น ร้านเกม สถานบันเทิง แหล่งการพนันผิดกฎหมาย เป็นต้น

3) ส่งอาจารย์ฝ่ายปกครองหรือประสานสารวัตรนักเรียนเพื่อสุ่มตรวจนักเรียน นักศึกษา
ที่อาจไปมั่วสุ่มตามแหล่งอบายมุข แหล่งการพนัน ของชุมชนหรือของพื้นที่

กิจกรรมด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในสถานศึกษาได้แก่

- จัดกิจกรรมให้นักเรียน นักศึกษา รู้หลักประหยัดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียง

- ให้ป้องกันไม่ให้นักเรียน นักศึกษา เล่นการพนันทุกรูปแบบในสถานศึกษาและ
ตรวจค้นสถานที่ซึ่งอาจเป็นแหล่งมั่วสุ่ม

- ให้ครู อาจารย์ฝ่ายปกครอง ประสานงานกับพนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความ
ประพฤตินักเรียนและนักศึกษา ในการสุ่มตรวจนักเรียน นักศึกษา ที่ไปมั่วสุ่มตามแหล่งการพนันและ
แหล่งอบายมุขของชุมชน

4. แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาท

1) ประสานตำรวจให้ใช้มาตรการเฝ้าระวังในการลงโทษนักเรียน นักศึกษา ที่ทำผิด
กฎหมาย

2) ติดตามตรวจสอบพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน นักศึกษา ที่มีปัญหาเป็นรายกรณีหรือ
รายกลุ่มและส่งครูไปเยี่ยมถึงบ้าน เพื่อเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยง

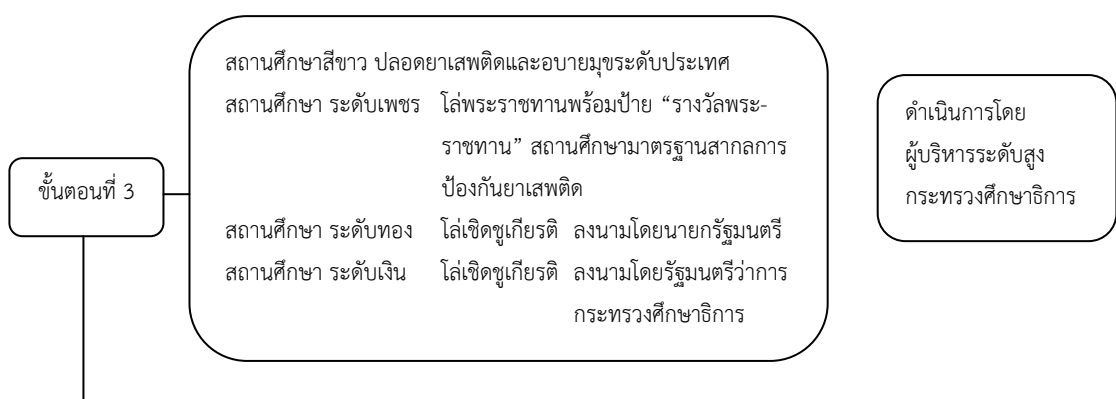
3) ตรวจสอบหาการพกพาอาวุธเข้ามาในสถานศึกษาและเพิ่มโทษผู้ทำผิดที่เคยถูก
ตักเตือนมาแล้ว

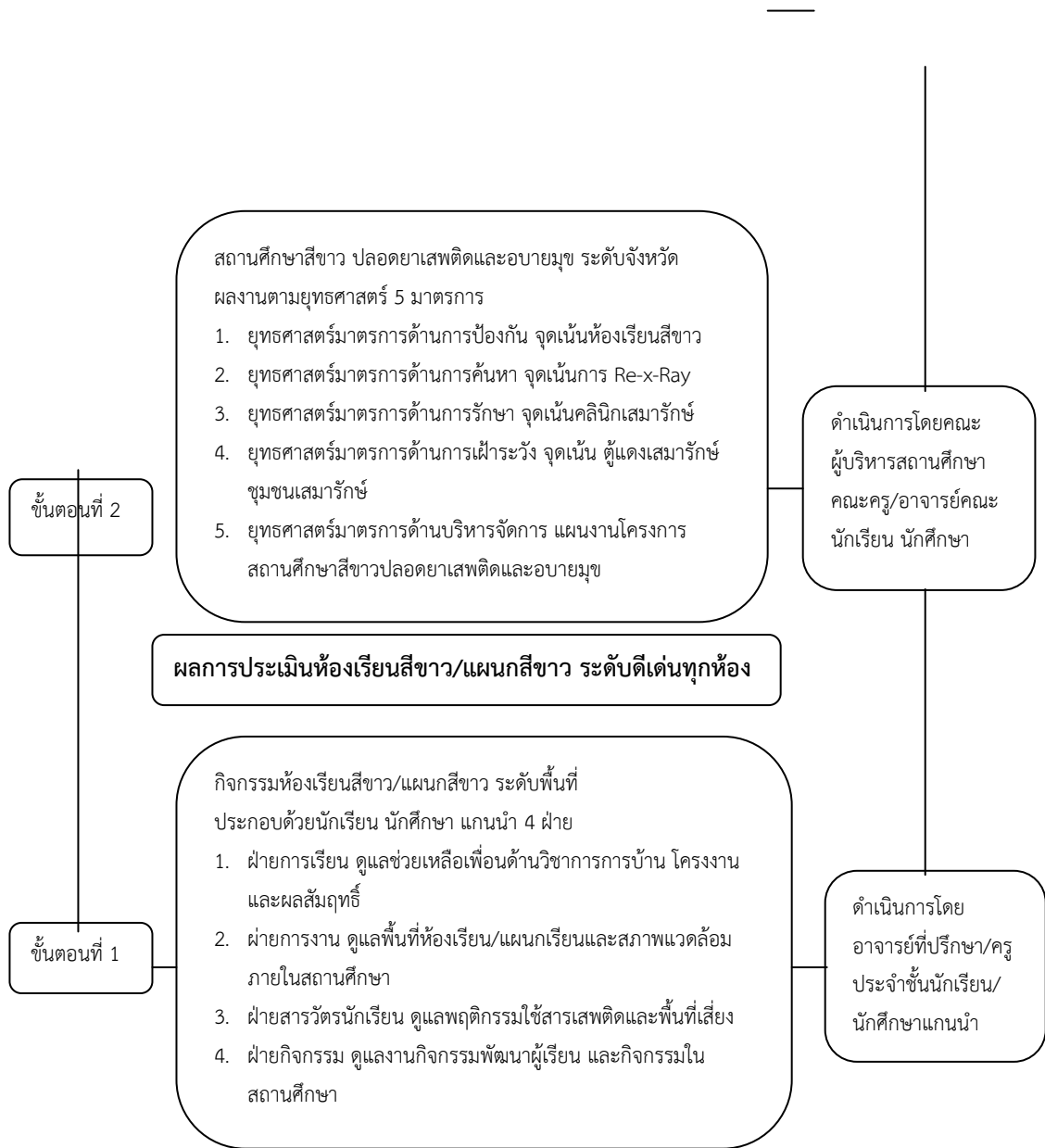
4) ให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมนักเรียน นักศึกษาให้ครอบคลุม ตั้งแต่การกำหนดระเบียบ
วินัย กิจกรรมแนะแนว และกิจกรรมเสริมหลักสูตร

5) สร้างองค์กรเครือข่ายระหว่างบ้าน โรงเรียน ชุมชน ตำรวจ โดยมีระบบสื่อสาร
โทรคมนาคมและระบบข้อมูลเพื่อเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยง

กิจกรรมด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหทะเลาะวิวาทในสถานศึกษา ได้แก่

- ติดตามตรวจสอบพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน นักศึกษา ที่มีปัญหาเป็นรายกรณี หรือรายกลุ่มและให้ครูไปเยี่ยมบ้านเพื่อเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงต่อการทะเลาะวิวาทข้ามสถาบัน
- ตรวจสอบหาการพกอาวุธเข้ามาในสถานศึกษาของนักเรียน นักศึกษา กลุ่มเสี่ยง และคาดโทษเพิ่มสำหรับผู้ทำผิดที่เคยถูกตักเตือนมาแล้ว
- สถานศึกษาจัดกิจกรรมนักเรียน นักศึกษา ให้ครอบคลุมตั้งแต่การกำหนดระเบียบ วินัย กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมเสริมหลักสูตร และกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์
- ให้สร้างองค์กรเครือข่ายระหว่างบ้าน โรงเรียน ชุมชน และตำรวจ โดยมีระบบ การสื่อสารโทรคมนาคมและระบบข้อมูลเพื่อเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยง
- ให้ประสานกับตำรวจ ใช้มาตรการเฝ้าระวังในการลงโทษนักเรียน นักศึกษาที่ฝ่าฝืน ในชั้นกระทำผิดกฎหมาย และสถานศึกษาจัดระบบติดตามดูแลพฤติกรรม

ภาพที่ 2 แผนผังสู่ความสำเร็จการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยเสถียรและ
อบายมุข กระทรวงศึกษาธิการ

5. การดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยเสถียรและอบายมุข

5.1 หลักการและเหตุผล

กระทรวงศึกษาธิการ (2560) การดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน นักศึกษาให้เติบโตงดงามและเป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมมีคุณธรรมจริยธรรม ดำเนินวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวังโดยผ่านกระบวนการทางการศึกษาที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการจัดการศึกษาตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่ต้องการให้นักเรียน นักศึกษาเป็นคนเก่ง คนดี ดำรงตนให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข นอกจากจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียน นักศึกษาได้รับกระบวนการเรียนรู้แล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากปัจจัยเสี่ยงรอบสถานศึกษาที่มีพฤติกรรมไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ร้านเกม การพนัน หนีเรียน ทะเลาะวิวาท ก่ออาชญากรรม เป็นปัญหาสังคมที่ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ ต้องเข้าไปช่วยเหลือและแก้ไขปัญหามาให้มีพฤติกรรมเสี่ยง ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ความคิดการแก้ไขปัญหามาตามกระบวนการคิดเป็น แก้ปัญหาเป็นการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข ได้ดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่องโดยใช้แนวคิดและหลักการของ 4 ประสาน 2 คำ ซึ่ง 4 ประสาน ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้แทนครูอาจารย์ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนนักเรียน นักศึกษา และส่วนของ 2 คำ ได้แก่ ตำรวจ ทหาร ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา ซึ่งอยู่ในบริเวณท้องถิ่นและชุมชน ทั้งนี้เพื่อช่วยสถานศึกษาให้มีมาตรการป้องกันและการปราบปรามผู้จำหน่าย/ผู้เสพ มาตรการความปลอดภัย เป็นการเพิ่มความมั่นใจให้กับผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและอบายมุข รอบสถานศึกษา ดังนั้นเพื่อให้สถานศึกษามีระบบการป้องกันที่เข้มแข็ง ต่อเนื่องและยั่งยืน จึงให้มีการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ 5 มาตรการและกลยุทธ์ 4 ต้อง 2 ไม่ เป็นแนวทางการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยและอบายมุข

5.2 วัตถุประสงค์ของโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยและอบายมุข

- 1) เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดและอบายมุขในสถานศึกษา
- 2) เพื่อลดปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดและอบายมุข ทั้งในและนอกสถานศึกษา
- 3) เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมกระบวนการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและอบายมุขนอกสถานศึกษาให้มีกระบวนการที่เข้มแข็ง ต่อเนื่อง และยั่งยืน
- 4) ให้สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ในการนำไปพัฒนาและสร้างระบบการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด อบายมุข ปัจจัยเสี่ยงรอบสถานศึกษา ในทุกพื้นที่

5.3 การบริหารจัดการโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยและอบายมุข

การดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยเสถียรและอบายมุขให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพนั้นได้มีการกำหนดบทบาทและภารกิจของผู้บริหารในส่วนภูมิภาคและสถานศึกษาไว้ดังนี้

ส่วนกลาง

ดำเนินการโดยผู้บริหารของกระทรวงศึกษาธิการและองค์กรหลัก มีบทบาทในการกำหนดนโยบายการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ มาตรการ และการจัดทำแผนปฏิบัติการแบบบูรณาการ ตลอดจนการติดตามประเมินผล เพื่อปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาคุณภาพของโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยเสถียรและอบายมุขให้มีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ มีความเข้มแข็งต่อเนื่อง และยั่งยืน โดยมีกระบวนการดำเนินงานดังนี้

- 1) แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการและคณะทำงาน
- 2) จัดทำนโยบายและแผนปฏิบัติการแบบบูรณาการ
- 3) ประชุมผู้บริหารเพื่อมอบนโยบายนำไปสู่การปฏิบัติ
- 4) จัดทำคู่มือการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยเสถียรและ

อบายมุข

- 5) กำหนดมาตรการเสริมแรงและองค์ความรู้ จัดทำเกียรติบัตร/โล่เกียรติยศ
- 6) การกำกับติดตามประเมินผล และสรุปรายงานผลการดำเนินงาน
- 7) จัดพิธีมอบรางวัลประกาศเกียรติบัตรและโล่เกียรติยศ ให้กับสถานศึกษาที่มีผลงานดีเด่น เพื่อยกย่องชมเชยระดับประเทศ
- 8) แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยเสถียรและอบายมุขมีผลปฏิบัติงานเป็นที่ประจักษ์อยู่ในระดับดีเด่น เพื่อประเมินปีที่ 1 รับโล่เชิดชูเกียรติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ประเมินปีที่ 2 รับโล่เชิดชูเกียรติจากนายกรัฐมนตรี และประเมินปีที่ 3 รับโล่พระราชทาน และป้าย “รางวัลพระราชทาน” สถานศึกษามาตรฐานสากลการป้องกันยาเสพติด

สถานศึกษา

ดำเนินการโดยคณะผู้บริหาร ครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา ประกอบด้วยผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยเสถียรและอบายมุข ดังนี้

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษา และคณะผู้บริหาร มีภาระหน้าที่ในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ จัดประชุมชี้แจง และแต่งตั้งคณะทำงานผู้รับผิดชอบ มอบนโยบาย จัดทำแผนปฏิบัติงาน จัดกิจกรรมการประกวดติดตาม ประเมินผล สรุปรายงานเสนอตามลำดับ พร้อมทั้งเสนอแนะปัญหาและอุปสรรค เพื่อนำไปสู่การแก้ไขโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยเสถียรและอบายมุข

2) คณะครู อาจารย์ที่ปรึกษา มีภาระหน้าที่ในการขับเคลื่อนกิจกรรมให้ความรู้แก่นักเรียน นักศึกษา และให้คำปรึกษา แนะนำในการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ เฝ้าระวัง สอดส่องดูแล รับทราบปัญหาและรายงานผู้บริหารสถานศึกษาทราบ เพื่อนำไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบในสถานศึกษา

3) คณะนักเรียน นักศึกษาแกนนำ มีภาระหน้าที่ในการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อดำเนินงานตามโครงสร้างและจัดกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมาย และองค์ความรู้จากการอบรมสำหรับนักเรียน นักศึกษาทุกคนในห้องเรียน/แผนกเรียน ต้องให้ความร่วมมือเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเป็นสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุขและแผนกที่เรียนเพื่อจัดตั้งสถานศึกษาต้นแบบของกระทรวงศึกษาธิการต่อไป

5.4 มาตรการเสริมแรงโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข

1) ศูนย์อำนวยการและป้องกันยาเสพติด กระทรวงศึกษาธิการ พิจารณำาเนนงความชอบกรณีพิเศษ จากสำนักงาน ป.ป.ส. ให้ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรที่รับผิดชอบที่มีผลงานดีเด่นในโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข

2) ผู้บริหารองค์กรหลัก หัวหน้าส่วนราชการ ผู้บริหารสถานศึกษา ให้นำผลงานดีเด่นของบุคลากรที่รับผิดชอบมาประกอบการพิจารณาความดีความชอบประจำปีของหน่วยงาน/สถานศึกษา

3) ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงศึกษาธิการ ยกย่องเชิดชูเกียรติในวันสำคัญของกระทรวงศึกษาธิการ จัดมีพิธีมอบโล่และเกียรติบัตรเชิดชูเกียรติแก่หน่วยงาน สถานศึกษาและบุคลากรดีเด่น

4) ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงศึกษาธิการ ส่งเสริมความก้าวหน้าในการเลื่อนตำแหน่งวิทยฐานะ ตลอดทั้งสิทธิพิเศษตามความเหมาะสม

จะเห็นได้ว่าภาครัฐโดยกระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาสารเสพติดและอบายมุขเป็นอย่างมากมีการวางแผนทางเพื่อให้รางวัลและสิทธิพิเศษกับผู้ปฏิบัติงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดไว้อย่างเป็นระบบ

5.5 กระบวนการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข

การดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุขของสถานศึกษาทั่วประเทศกำหนดให้มีกระบวนการที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน ดังนี้

5.5.1 ระยะเวลาการเตรียมการ

1) ผู้บริหารสถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาเป็นประธาน

คณะกรรมการสถานศึกษา และคณะกรรมการผู้บริหารเป็นกรรมการ อำนาจหน้าที่กำหนดนโยบาย มาตรการ เห็นชอบแผนปฏิบัติการโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข

2) ผู้บริหารสถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการปฏิบัติงานโครงการ สถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข ประกอบด้วยรองผู้อำนวยการและผู้รับผิดชอบ อำนาจหน้าที่ อบรมให้ความรู้ครูและนักเรียน นักศึกษาแกนนำประเมินผลงานประเมินผลงาน กิจกรรมห้องเรียนสีขาว/ แผนกสีขาว

3) ผู้บริหารสถานศึกษาแต่งตั้งคณะทำงานห้องเรียนสีขาว/แผนกสีขาว ประกอบด้วยครูประจำชั้นอาจารย์ที่ปรึกษาและนักเรียนแกนนำ 4 ฝ่าย อำนาจหน้าที่ดำเนินกิจกรรม และปฏิบัติหน้าที่ตามโครงสร้างห้องเรียนสีขาว

4) ผู้บริหารสถานศึกษาประชุมคณะกรรมการอำนวยการชี้แจง วัตถุประสงค์ นโยบายการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

5) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานป้องกันและแก้ไข ปัญหาเสพติดในสถานศึกษาตามยุทธศาสตร์ 5 มาตรการ และกลยุทธ์ 4 ต้อง 2 ไม่ และจัดทำ บันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย

6) จัดทำตารางปฏิบัติการโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและ อบายมุขตลอดปีการศึกษา

5.5.2 ระยะเวลาการปฏิบัติ

1) ดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุขและกิจกรรมห้องเรียนสีขาว/แผนกสีขาว โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนตามที่ กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ 5 มาตรการ กลยุทธ์ 4 ต้อง 2 ไม่

2) ผู้บริหารสถานศึกษา อำนวยการ กำกับ ติดตาม การปฏิบัติงานส่งเสริม และสนับสนุนให้มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบมีความเข้มแข็ง ต่อเนื่องและยั่งยืน

5.5.3 ระยะเวลาประเมินผลงาน

1) ผู้บริหารสถานศึกษาประเมินตนเองรายงานต้นสังกัด เพื่อขอรับการ ประเมินระดับดีเด่นจากหน่วยงานต้นสังกัด ตามระยะเวลาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

2) ผู้บริหารหน่วยงานต้นสังกัดแต่งตั้งคณะทำงานประเมินผลการ ดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข ประเมินผลการดำเนินงานระดับ ดีเด่นตามหลักเกณฑ์นำเสนอศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงศึกษาธิการ

3) ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวง ศึกษาธิการ แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาผลงานโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและ

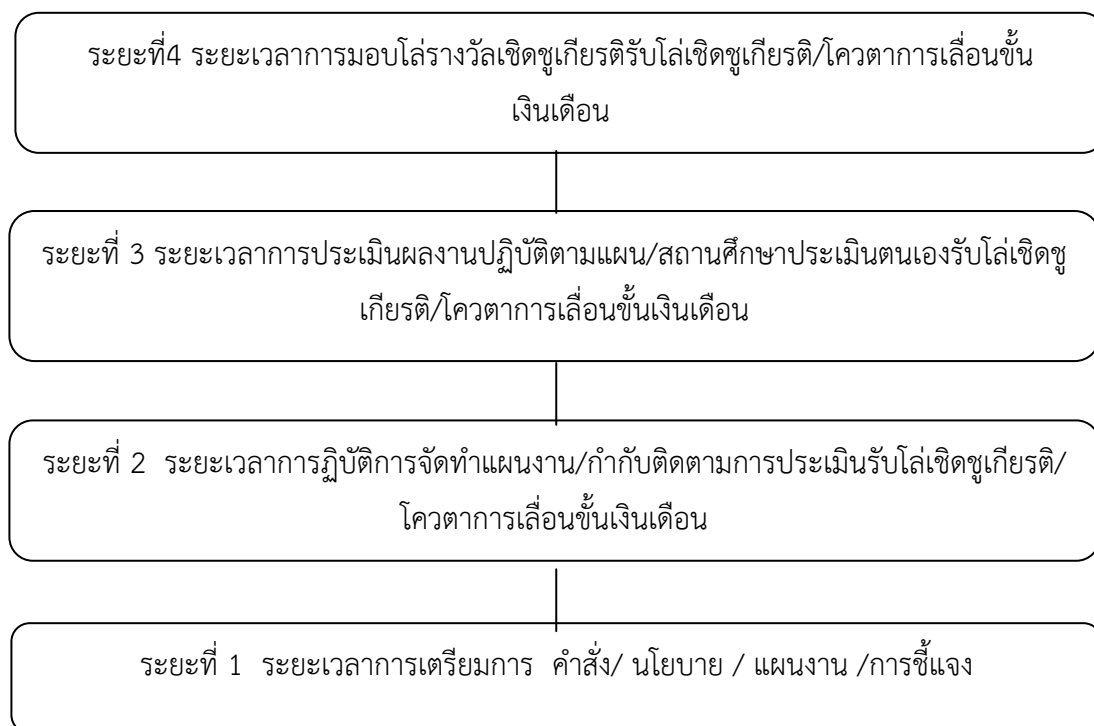
อบายมุข ระดับดีเด่น ตรวจสอบรายชื่อสถานศึกษาและให้ความเห็นชอบ จัดลำดับผลงาน และจัดทำประกาศกระทรวงศึกษาธิการ

5.5.4 ระยะเวลาการมอบรางวัลเชิดชูเกียรติ

1) ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงศึกษาธิการ มอบโล่ เกียรติบัตรและธงสัญลักษณ์ เพื่อประกาศให้เป็นสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยยาเสพติดและอบายมุขดีเด่นของปีการศึกษา

2) ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดกระทรวงศึกษาธิการ จัดสรรโควตาการเลื่อนขั้นเงินเดือนกรณีพิเศษของสำนักงาน ป.ป.ส. ให้แก่ผู้บริหารส่วนราชการ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาที่รับผิดชอบโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยยาเสพติดและอบายมุข

3) ผู้บริหารองค์กรหลัก หัวหน้าส่วนราชการ ผู้บริหารสถานศึกษา ให้นำผลงานดีเด่นของบุคลากรที่รับผิดชอบโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยยาเสพติดและอบายมุข มาประกอบการพิจารณาความดีความชอบประจำปีของหน่วยงาน/สถานศึกษา

ภาพที่ 3 แผนผังกระบวนการดำเนินงานในสถานศึกษาโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยยาเสพติด และอบายมุข

5.6 แนวทางดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข

ตามนโยบายของรัฐบาลและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ มอบหมายให้ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้วยกระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดที่เข้มแข็ง ต่อเนื่อง และยั่งยืน ป้องกันผู้เสพยาเสพติด รายใหม่ และให้การช่วยเหลือผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดตามกระบวนการโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข เป็นการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด อย่างครบวงจร คุณภาพตามยุทธศาสตร์นั้น เพื่อให้หน่วยงานในพื้นที่และสถานศึกษาในสังกัดเป็นกลไกการขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข ให้ผู้บริหารหน่วยงานและผู้บริหารสถานศึกษา อำนาจการ กำกับ ติดตามกระบวนการตามมาตรการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข ดังต่อไปนี้

5.6.1 มาตรการบริหารจัดการและด้านองค์ความรู้

- 1) ผู้บริหารหน่วยงานต้นสังกัดในพื้นที่ระดับจังหวัด ดำเนินการ
 - 1.1) เสนอรายชื่อคณะกรรมการดำเนินงานให้กระทรวงศึกษาธิการ แต่งตั้งเพื่อทำหน้าที่เป็นคณะวิทยากรและคณะกรรมการประเมินผลการดำเนินงานในพื้นที่ที่รับผิดชอบ
 - 1.2) จัดประชุมผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อมอบนโยบายและนำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง เข้มแข็งต่อเนื่องและยั่งยืน กำหนดตัวชี้วัดให้สถานศึกษาทุกแห่งดำเนินการตามเป้าหมายด้านปริมาณและคุณภาพ
 - 1.3) จัดทำแผนปฏิบัติการ ส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณ ดำเนินงานตามกระบวนการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข ตลอดปีการศึกษา
 - 1.4) จัดอบรมให้ความรู้ความเข้าใจกระบวนการดำเนินงานห้องเรียนสีขาว/แผนกสีขาว ให้แก่คณะครู อาจารย์ และผู้รับผิดชอบงานด้านยาเสพติด
 - 1.5) จัดตั้งศูนย์เรียนรู้สถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข ประจำจังหวัด/อำเภอ/ตำบล
 - 1.6) จัดทำตารางปฏิบัติการประจำปีการศึกษา เพื่ออำนาจการกำกับ ติดตามประเมินผลและสรุปรายงาน
- 2) ผู้บริหารสถานศึกษา ดำเนินการ
 - 2.1) จัดประชุมคณะครู อาจารย์ ผู้ปกครอง มอบนโยบายและจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU)

2.2) จัดอบรมให้ความรู้แก่คณะครู อาจารย์ และนักเรียน นักศึกษา
แกนนำห้องเรียนสีขาว /แผนกสีขาว

2.3) ส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณและจัดทำแผนปฏิบัติการ
ประจำปีการศึกษา

2.4) รายงานผลการดำเนินงานภาคเรียนละ 2 ครั้ง ให้หน่วยงานต้น
สังกัด เพื่อสรุปรายงานกระทรวงศึกษาธิการ

5.6.2 มาตรการเสริมสร้างแรงจูงใจ

1) ผู้บริหารหน่วยงานต้นสังกัดในพื้นที่ระดับจังหวัด ดำเนินการ

1.1) ส่งรายชื่อครูประจำชั้น อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ดำเนินงานห้องเรียน
สีขาวดีเด่น/แผนกสีขาวดีเด่นให้กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อขอรับเกียรติบัตรลงนามโดยรัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงศึกษาธิการ

1.2) ส่งรายชื่อนักเรียน นักศึกษาแกนนำห้องเรียนสีขาว/แผนกสีขาว
ให้กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อขอรับเกียรติบัตรลงนามโดยปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

1.3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษา รับโล่รางวัลเสมา ป.ป.ส.
ระดับเงิน ลงนามโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ระดับทอง ลงนามโดยนายกรัฐมนตรี
รางวัลระดับเพชรโล่พระราชทาน

2) ผู้บริหารสถานศึกษา ดำเนินการ

2.1) จัดประกวดผลงานห้องเรียนสีขาว/แผนกสีขาว ระดับดีเด่น
มอบรางวัลให้แก่นักเรียนแกนนำ

2.2) ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของครู อาจารย์ และให้ส่งผล
งานเข้ารับโล่รางวัล เสมา ป.ป.ส.

2.3) ส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรที่รับผิดชอบงานยาเสพติดให้ได้รับ
การเลื่อนเงินเดือนเป็นกรณีพิเศษในโควตาของสถานศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการ

5.6.3 มาตรการกำกับติดตามและประเมินผล

1) ผู้บริหารสถานศึกษา รายงานผลการดำเนินงานให้ต้นสังกัดทราบใน
การประชุมประจำเดือน

2) ผู้บริหารหน่วยงานต้นสังกัดในพื้นที่ระดับจังหวัด สรุปรายงานผลการ
ดำเนินงานให้กระทรวงศึกษาธิการภาคเรียนละ 2 ครั้ง ดำเนินการภาคเรียนที่ 1 เดือนมิถุนายน /
สิงหาคม และภาคเรียนที่ 2 เดือนพฤศจิกายน/มกราคมทุกปีการศึกษา

3) ผู้บริหารหน่วยงานต้นสังกัดในพื้นที่ระดับจังหวัดติดตามและ
ประเมินผลการดำเนินงาน สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่ตั้งใจดำเนินงานให้มีการยกย่องชมเชย

ในกรณีที่ผู้บริหารสถานศึกษาไม่ดำเนินงานให้ชี้แจงทำความเข้าใจหลักเกณฑ์ประเด็นความสำคัญของปัญหาที่ต้องดำเนินการและจัดทำแผนปฏิบัติการตามนโยบายรัฐบาลและนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ

5.7 ยุทธศาสตร์การดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข

กระทรวงศึกษาธิการ (2560) ในการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข มีกระบวนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ 5 มาตรการ ดังนี้

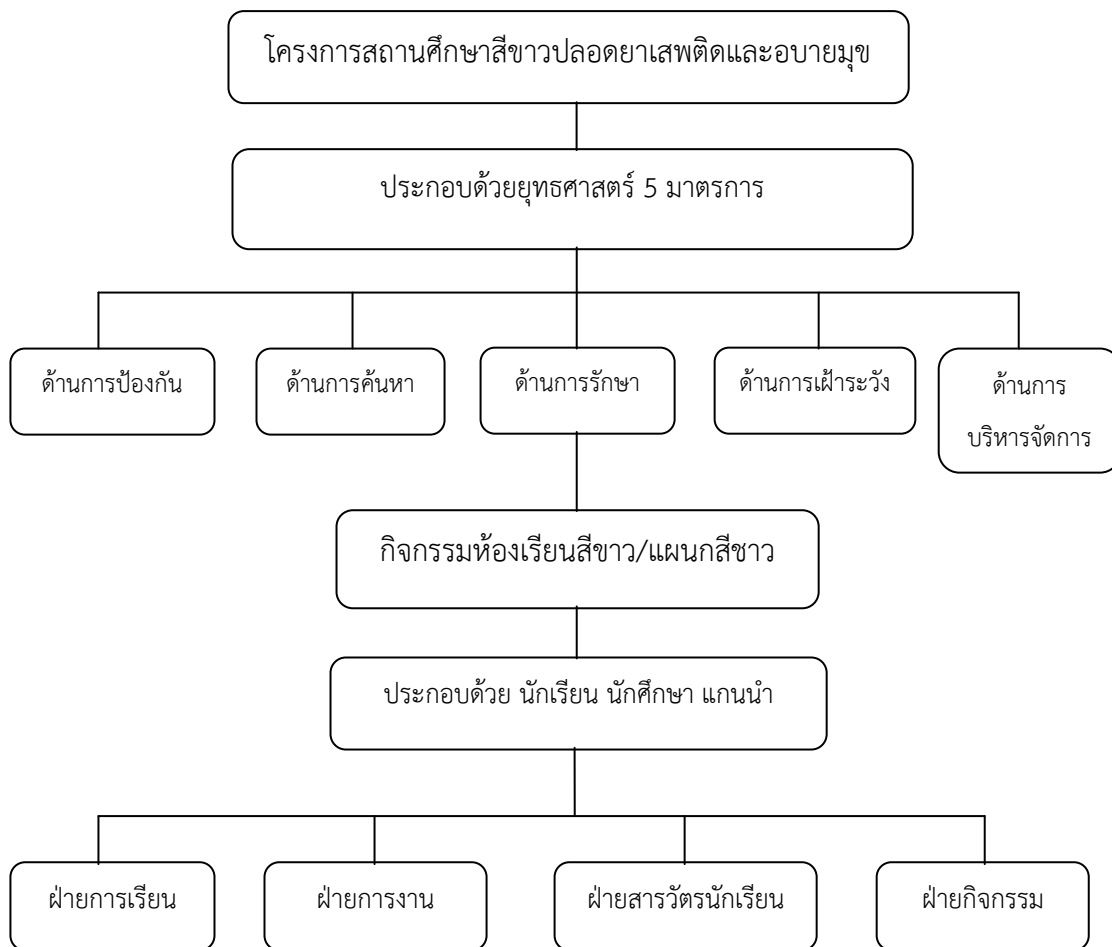
1) มาตรการด้านป้องกัน สถานศึกษามีการดำเนินงานกิจกรรมห้องเรียนสีขาว/แผนกสีขาว มีการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางการจัดการเรียนรู้การสร้างภูมิคุ้มกันสารเสพติด เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต และดำเนินงานกิจกรรมห้องเรียน/แผนกสีขาว 1 ห้องเรียน 2 แผนก 1 โครงการงานป้องกันยาเสพติด เพื่อเสริมสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกไม่ให้นักเรียน นักศึกษาไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

2) มาตรการด้านค้นหา สถานศึกษามีการจัดทำข้อมูลนักเรียนรายบุคคล มีการสุ่มตรวจปัสสาวะของนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/กลุ่มเสพ/กลุ่มติด มีการคัดกรองจำแนกกลุ่มนักเรียน นักศึกษา ออกเป็น 5 กลุ่ม คือ กลุ่มปลอด กลุ่มเสี่ยง กลุ่มเสพ กลุ่มติด กลุ่มค้า และรายงานการสำรวจสภาพการให้สารเสพติด/ยาเสพติดให้หน่วยงาน ต้นสังกัดทราบทุกภาคการศึกษา

3) มาตรการด้านรักษา จัดตั้งคลินิกเสมารักษ์ โดยสถานศึกษามีนโยบายในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนนักศึกษา ที่ไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดที่เป็นกลุ่มเสพ กลุ่มติดเข้าสู่การบำบัดรักษาและส่งต่อหน่วยงานสังกัดกระทรวงสาธารณสุข หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อให้คำปรึกษาและช่วยเหลือให้เรียนตามปกติ

4) มาตรการด้านเฝ้าระวัง สถานศึกษาจัดให้มีผู้ดูแลเสมารักษ์ในสถานศึกษา เพื่อรับเรื่องร้องเรียนปัญหายาเสพติดและอบายมุข รวมทั้งมีเครือข่ายจากทุกภาคส่วนในการดำเนินงานเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดและอบายมุข ดำเนินการจัดกิจกรรมอบรม/ชุมนุม เสมารักษ์ ป้องกันยาเสพติด

5) มาตรการด้านบริหารจัดการสถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข คณะกรรมการปฏิบัติการโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติด และอบายมุข และคณะทำงานห้องเรียนสีขาว/แผนกสีขาว เพื่อกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์จัดทำแผนปฏิบัติการ อำนวยการกำกับ ติดตาม ประเมินผล สรุป รายงานต้นสังกัด และการประสานงานกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 4 แผนผังการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข

กระบวนการด้านการค้นหา ด้านการรักษา และด้านการเฝ้าระวัง

1) ด้านการค้นหา

สถานศึกษาดำเนินการคัดกรองนักเรียนนักศึกษา ภาคเรียนที่ 1 (ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 30 มิถุนายนทุกปี) ภาคเรียนที่ 2 (ระดับชั้นพื้นฐาน 30 พฤศจิกายน ทุกปี) เป็น 3 กลุ่มสร้างภูมิคุ้มกัน กลุ่มใช้สารเสพติดกลุ่มบำบัด กรณีที่ไม่สามารถใช้ชุดน้ำยาตรวจปัสสาวะได้ให้ดำเนินการตามกระบวนการอื่นที่ดำเนินการได้ตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และแบบ SDQ ตามความเหมาะสมของพื้นที่และการบริหารของสถานศึกษาตามยุทธศาสตร์ของสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข

2) ด้านการรักษา (คลินิกเสมารักษ์)

2.1) วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งคลินิกเสมารักษ์เพื่อให้คำปรึกษา ในการช่วยเหลือและติดตามแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในทุกด้าน เช่น การสูบบุหรี่ แอลกอฮอล์ ยาเสพติด การตั้งครุภัณฑ์ไม่พร้อม ปัญหาส่วนตัวและครอบครัว โดยมีผู้รับผิดชอบเป็นครู อาจารย์ด้านแนะแนว จิตวิทยา กลุ่มสาระสุขศึกษาและพลานามัย

2.2) องค์กรประกอบการดำเนินงานได้แก่ องค์กรความรู้ด้านจิตสังคมบำบัดในสถานศึกษา ความรู้ ความเข้าใจสภาพปัญหาและการให้คำแนะนำช่วยเหลือในทางที่ถูกต้อง เป็นการยอมรับของคณะครู ผู้ปกครอง ผู้รับผิดชอบงานด้านคลินิกเสมารักษ์ ประกอบด้วยครู อาจารย์ ผู้รับผิดชอบ นักเรียน นักศึกษาแกนนำ ที่ผ่านกระบวนการอบรมการเป็นผู้ให้คำปรึกษา

2.3) พื้นที่ดำเนินงานได้แก่ ห้องพยาบาล ห้องแนะแนว ห้องฝ่ายปกครอง หรือห้องที่เห็นสมควรเหมาะสมที่สามารถดำเนินงานตามกระบวนการให้คำปรึกษา และสามารถจัดกิจกรรมที่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ตามหลักการ

2.4) ดำเนินการสำรวจสภาพการใช้สาร/ยาเสพติด (Re X – Ray) ทุกภาคเรียนหากไม่พบกลุ่มใช้สารเสพติดและกลุ่มบำบัด จึงไม่ได้ดำเนินการตามมาตรการบำบัดรักษากระบวนการจิตสังคมบำบัดในโรงเรียน แต่ให้มีนโยบายในการดำเนินการบำบัดรักษาตามยุทธศาสตร์โครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยยาเสพติดและอบายมุข

3) ด้านการเฝ้าระวัง (ตู้แดงเสมารักษ์)

3.1) วัตถุประสงค์ในการจัดทำตู้แดงเสมารักษ์ เพื่อให้มีการแจ้งและส่งข่าวสถานการณ์ปัญหา ยาเสพติดในสถานศึกษาจากนักเรียน นักศึกษา ให้แก่ครูฝ่ายปกครอง หรือครูผู้รับผิดชอบงานด้านการป้องกันยาเสพติดเป็นความลับหรือไม่กล้าเปิดเผยที่อาจส่งผลกระทบต่อความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน หรือให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ มาตรการ เบาะแส แหล่งมั่วสุ่ม อื่นๆ ที่ผู้บริหารสถานศึกษานำไปดำเนินการตามกระบวนการ เฝ้าระวังไม่ให้มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดในสถานศึกษา

3.2) องค์กรประกอบของตู้แดงเสมารักษ์ จัดทำด้วยกล่องไม้ กล่องเหล็ก หรือวัสดุแข็งแรง ติดกุญแจป้องกันข้อมูลรั่ว ขนาดตามความเหมาะสมไม่ใหญ่หรือเล็กจนเกินไปสภาพคล้ายตู้ไปรษณีย์ หรือตู้แดงของตำรวจ ติดตั้งในพื้นที่ที่นักเรียน นักศึกษาไปมั่วสุ่มเช่น ห้องน้ำ สนามเด็กเล่น ภายในและภายนอกอาคารเรียน เป็นต้น

3.3) กำหนดมาตรการเปิด-ปิด ตู้แดงเสมารักษ์โดยครู อาจารย์ฝ่ายปกครอง ครูผู้รับผิดชอบงานป้องกันยาเสพติด นักเรียน นักศึกษาแกนนำ และประธานสถานนักเรียน สรุปรายงานให้คณะผู้บริหารเพื่อกำหนดมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในสถานการณ์ปัจจุบัน

6. การดำเนินงานกิจกรรมห้องเรียนสีขาว/แผนกสีขาว

6.1 หลักการและเหตุผล

กระทรวงศึกษาธิการ(2560) รัฐบาลได้มองเห็นเป็นหายนาสภาพตายเป็นปัญหาที่สำคัญระดับชาติจึงถือเป็นนโยบายที่ต้องเร่งดำเนินการแก้ไขอย่างจริงจังเนื่องจากได้มีการแพร่ระบาดไปทุกพื้นที่ของประเทศและทวีความรุนแรงขึ้นส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งความมั่นคงของประเทศ

พฤติกรรมการดื่มสุรา สูบบุหรี่ เที่ยวกลางคืน การพนัน การทะเลาะวิวาท ติดเกม สื่อบลามกอนาจาร ฟุ่มเฟือยล้นแล้วแต่เป็นพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน นักศึกษา การป้องกันและแก้ไขเป็นอีกแนวทางในการพัฒนาทั้งร่างกาย จิตใจและสติปัญญา

ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงศึกษาธิการ ได้บูรณาการจัดทำแผนปฏิบัติการร่วมกันทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จึงได้จัดทำกิจกรรมห้องเรียนสีขาว/แผนกสีขาว ในสถานศึกษาทุกแห่งทั่วประเทศโดยมีเป้าหมายเพื่อให้ครูอาจารย์ที่ปรึกษาและนักเรียน นักศึกษาที่เป็นแกนนำเป็นผู้ให้ความรู้ความเข้าใจในการให้คำปรึกษา ตักเตือนเพื่อน กระตุ้นเพื่อนปลูกฝังค่านิยม ถูกต้องดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้เยาวชนของประเทศไทยเป็นเยาวชนที่มีความรู้ ควบคู่ด้วยคุณธรรม ดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพพัฒนาประเทศไทยให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป

6.2 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อให้นักเรียน นักศึกษา ที่มีปัญหาต้องการความช่วยเหลือได้รับคำปรึกษา คำแนะนำที่ถูกต้องเหมาะสมจากผู้ที่เป็นแกนนำ และครู อาจารย์ที่ปรึกษา ครูแนะแนว
- 2) เพื่อให้นักเรียน นักศึกษาแกนนำในห้องเรียนดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตักเตือน แนะนำเพื่อนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ปัญหาอบายมุขและปัญหาอื่นๆ ที่เป็นสิ่งมั่วเมาทั้งหลาย
- 3) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนให้มีนักเรียน นักศึกษาแกนนำประจำห้อง และครูอาจารย์ที่ปรึกษา ครูแนะแนว และเพื่อนที่ปรึกษาให้คำปรึกษาแนะนำและให้การช่วยเหลือ การบริหารจัดการ การอบรม การสนับสนุนกิจกรรม และติดตามประเมินผลโดยร่วมมือกันทุกฝ่าย
- 4) เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยง ด้วยกระบวนการสร้างเครือข่ายนักเรียนนักศึกษาแกนนำ เพื่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาให้มีความเข้มแข็ง ต่อเนื่องและยั่งยืน

6.3 การบริหารจัดการกิจกรรมห้องเรียนสีขาว/แผนกสีขาว ระดับสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการขับเคลื่อนการดำเนินงานกิจกรรมห้องเรียนสีขาว/แผนกสีขาว ได้แก่

- 1) แต่งตั้งคณะทำงานดำเนินงานในห้องเรียนสีขาวและแผนกสีขาว
- 2) ผู้บริหารสถานศึกษา และคณะผู้บริหาร มีหน้าที่ในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติจัดประชุมชี้แจงและรับผิดชอบ มอบนโยบาย จัดทำแผนปฏิบัติงาน จัดกิจกรรมการประกวดติดตาม ประเมินผล สรุปรายงานเสนอตามลำดับพร้อมทั้งเสนอแนะปัญหาและอุปสรรค เพื่อนำไปสู่การแก้ไขกิจกรรมห้องเรียนสีขาว/แผนกสีขาว ให้มีความเข้มแข็งและต่อเนื่อง
- 3) คณะครูที่ปรึกษาและคณะอาจารย์ที่ปรึกษา มีหน้าที่ในการขับเคลื่อนกิจกรรมให้ความรู้แก่นักเรียน นักศึกษาและให้คำปรึกษา แนะนำในการดำเนินงานโครงการห้องเรียนสีขาว/แผนกสีขาว ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรมเฝ้าระวังสอดส่องดูแล รับทราบปัญหา นำเสนอผู้บริหารสถานศึกษาให้รับทราบ เพื่อนำไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบในสถานศึกษา
- 4) คณะนักเรียน นักศึกษา แกนนำ มีหน้าที่ในการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อบริหารงานตามโครงสร้าง และจัดกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมาย และองค์ความรู้จากการอบรมสำหรับนักเรียน นักศึกษา ทุกคนต้องให้ความร่วมมือเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเป็นสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข และสถานศึกษาต้นแบบของกระทรวงศึกษาธิการต่อไป
- 5) สถานศึกษาประเมินตนเองในภาคเรียนที่ 1 และรายงานให้ต้นสังกัดในพื้นที่จังหวัดทราบภายในเดือนตุลาคมของทุกปี

6.4 แนวทางการดำเนินงานกิจกรรมห้องเรียนสีขาว/แผนกสีขาว

เพื่อให้การดำเนินงานห้องเรียนสีขาว/แผนกสีขาวบรรลุตามวัตถุประสงค์กระทรวงได้เสนอแนวทางการดำเนินงานดังนี้

6.4.1 กลยุทธ์กิจกรรมห้องเรียนสีขาว/แผนกสีขาว

ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามกันยาเสพติด กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดกลยุทธ์เพื่อเป็นกระบวนการในการดำเนินงานภายในกิจกรรมห้องเรียนสีขาว/แผนกสีขาว มีองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านคือ มีแหล่งเรียนรู้ดูแลช่วยเหลือเอื้อเฟื้อด้วยคุณธรรม และสร้างสรรค์ด้วยกิจกรรมโดยมีรายละเอียด ดังนี้

- 1) มีแหล่งเรียนรู้ มีการจัดกิจกรรมในห้องเรียน/แผนกวิชา เช่น จัดบอร์ดจัดทำสื่อที่เป็นสิ่งพิมพ์หนังสือวารสารหนังสือพิมพ์ จัดหมายข่าว ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด โรคเอดส์ การตั้งครุฑก่อนวัยอันควร อบรมมุข อุบัติภัยและดำเนินโครงการป้องกันยาเสพติด โดยในสถานการณ์ข่าวสารทุกด้านมาเสนอให้เพื่อนนักเรียนรับรู้ตามสถานการณ์ปัจจุบัน

2) ดูแลช่วยเหลือ จัดให้มีนักเรียน นักศึกษาแกนนำเพื่อให้คำปรึกษาดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกันตอบสนองปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน นักศึกษา และช่วยเหลือด้านการเรียน โดยให้คำปรึกษา แนะนำและให้การช่วยเหลือหากไม่สามารถแก้ไขได้ ให้รายงานครูประจำชั้น อาจารย์ที่ปรึกษาทราบเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

3) เอื้อเฟื้อด้วยคุณธรรม มีหลักธรรมประจำห้องเรียน/แผนกวิชาเพื่อให้นักเรียน นักศึกษาทุกคนจะต้องมีคตินิยมหรือหลักธรรมคำสอนตามศาสนาที่ตนนับถือมาเป็นหลักยึดปฏิบัติในห้องเรียน เช่น พรหมวิหาร 4 มีความเมตตา กรุณา อุเบกขา จะทำให้ทุกคนรักกัน ช่วยเหลือกัน เป็นต้น

4) สร้างสรรค์ด้วยกิจกรรม มีกิจกรรมที่สร้างสรรค์ที่จะช่วยให้มีความสามัคคีและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ไม่ไปมั่วสุมกับยาเสพติด หรือสื่อลามกอนาจาร เช่น การเล่นเกม การเล่นดนตรี ศิลปะ และกิจกรรมตามทีกลุ่มสนใจร่วมกันจัดทำมาเพื่อพัฒนาร่างกาย และจิตใจ รวมทั้งกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาร่วมกับชุมชนด้วยกระบวนการ บ้าน วัด โรงเรียน

6.4.2 การจัดองค์กรภายในห้องเรียนสีขาว/แผนกสีขาว

การขับเคลื่อนกลยุทธ์ทั้งสี่ด้านของห้องเรียนสีขาว/แผนกสีขาว คือ มีแหล่งเรียนรู้ ดูแลช่วยเหลือเอื้อเฟื้อด้วยคุณธรรม สร้างสรรค์ด้วยกิจกรรม จะต้องมีการขับเคลื่อนการทำงานในรูปของการจัดองค์กรภายในห้องเรียนสีขาว / แผนกสีขาว ประกอบด้วยนักเรียน นักศึกษาแกนนำ แบ่งออกเป็น 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายการเรียน ฝ่ายการงาน ฝ่ายสารวัตรนักเรียน และฝ่ายกิจกรรมโดยมีภาระหน้าที่ดังนี้

1) ฝ่ายการเรียน มีภาระหน้าที่ในการช่วยเหลือในด้านวิชาการเกี่ยวกับการเรียน การบ้าน โครงการหรือปัญหาการเรียนในห้องเรียนสีขาว/แผนกสีขาว ต้องรับผิดชอบแก้ไขช่วยเหลือและให้คำแนะนำ คำปรึกษา คำอธิบาย ชี้แนะแหล่งเรียนรู้ และนำเสนอครูที่ปรึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาให้ความช่วยเหลือ โดยมีกระบวนการทำงานดังนี้

1.1) มีการจัดตั้งทีมงานแกนนำรับผิดชอบงานฝ่ายวิชาการของห้องเรียน/แผนกสีขาว

1.2) ทีมงานแกนนำมีกระบวนการช่วยเหลือเพื่อฝ่ายวิชาการของห้องเรียน/แผนกวิชา เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมการเรียนการสอน

1.3) ทีมงานแกนนำจัดทำแหล่งเรียนรู้/มุมความรู้/ป้ายนิเทศในห้องเรียน/แผนกวิชา

1.4) ทีมงานแกนนำจัดทำผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทุกคนในห้องเรียน/แผนกเรียน

2) ฝ่ายการงาน มีภาระหน้าที่ในการดูแลความสะอาดเรียบร้อยในห้องเรียน/แผนกที่เรียนของมีค่าและทรัพย์สินของห้องเรียนสีขาวยุโรปวัสดุอุปกรณ์ที่ชำรุดป้องกันอุบัติเหตุภายในห้องเรียนสีขาวยุโรป จัดสภาพสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนสีขาวยุโรป ให้นักเรียนและป้องกันไม่ให้เกิดอุบัติเหตุที่ไม่พึงประสงค์เกิดขึ้นในห้องเรียนสีขาวยุโรป โดยมีกระบวนการทำงาน ดังนี้

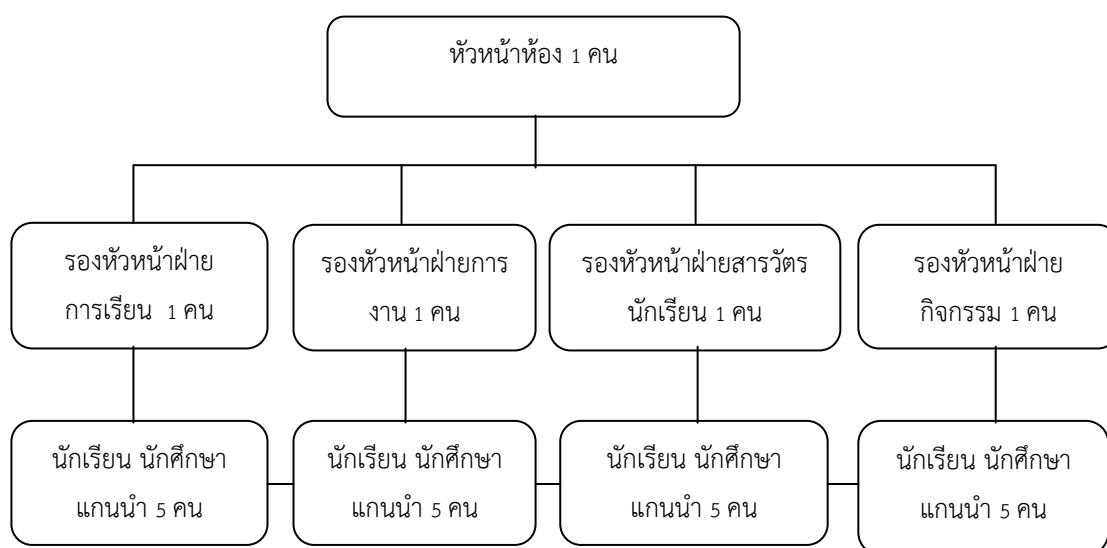
- 2.1) มีการจัดตั้งทีมงานแกนนำรับผิดชอบงานฝ่ายการงานของห้องเรียน/แผนกวิชา
- 2.2) ทีมงานแกนนำดูแลพื้นที่ภายในห้องเรียน/แผนกเรียนและรอบห้องเรียน/แผนกวิชา
- 2.3) ทีมงานแกนนำดูแลทรัพย์สินและความปลอดภัยในห้องเรียน/แผนกวิชา
- 2.4) ทีมงานแกนนำจัดทำสมุดบันทึกกิจกรรมห้องเรียนสีขาวยุโรป วิชาสีขาวยุโรปในการปฏิบัติงานทั้งสี่ฝ่ายตามโครงสร้างห้องเรียนสีขาวยุโรป/แผนกสีขาวยุโรป

3) ฝ่ายสาระวัตรนักเรียน/กิจการนักศึกษา มีภาระหน้าที่ในการสอดส่องดูแลความเรียบร้อยทั้งในห้องเรียนสีขาวยุโรป/แผนกสีขาวยุโรป และมุมอับ เช่น ห้องน้ำ หรือที่บริเวณอาคารแหล่งที่ไปมั่วสุมสูบบุหรี่หรือดื่มแอลกอฮอล์เพื่อนหากมีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดหรือพฤติกรรมเสี่ยง รวมทั้งปัญหาส่วนตัวในด้านต่างๆ ให้ฝ่ายสาระวัตรนักเรียนแก้ไข แต่หากไม่สามารถแก้ไขได้ให้นักเรียนนักศึกษาแจ้งครูประจำชั้น อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อแก้ไขต่อไป โดยมีกระบวนการทำงานดังนี้

- 3.1) มีการจัดตั้งทีมงานแกนนำรับผิดชอบงานฝ่ายสาระวัตรนักเรียน/ของห้องเรียน/แผนกวิชาดำเนินการเฝ้าระวังและสอดส่องดูแลในห้องเรียน/แผนกวิชา
- 3.2) ทีมงานแกนนำมีกระบวนการดำเนินงานฝ่ายสาระวัตรนักเรียนของห้องเรียน/แผนกวิชา ดำเนินการเฝ้าระวังและสอดส่องดูแลพื้นที่มุมอับ ห้องน้ำ แหล่งมั่วสุม
- 3.3) ทีมงานแกนนำมีการกำหนดมาตรการในการแก้ไขพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน นักศึกษาในห้องเรียน/แผนกวิชา ดำเนินการเฝ้าระวังและสอดส่องดูแลให้ความช่วยเหลือและคำปรึกษา
- 3.4) มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของห้องเรียน/แผนกสีขาวยุโรป ส่งต่อให้ครูประจำชั้น อาจารย์ที่ปรึกษา

4) ฝ่ายกิจกรรม มีหน้าที่ในการจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ทั้งในห้องเรียนสีขาวยุโรป/แผนกสีขาวยุโรป และกิจกรรมในทุกๆระดับชั้น เช่น การเล่นดนตรี กีฬา ศิลปะ วัฒนธรรม และจัดกิจกรรมในกลุ่มสนใจของเพื่อนๆ เพื่อให้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ไม่ไปมั่วสุมหรือมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม โดยมีกระบวนการทำงานดังนี้

- 4.1) มีการจัดตั้งทีมงานแกนนำรับผิดชอบงานฝ่ายกิจกรรมของห้องเรียน/แผนกวิชา
- 4.2) ทีมงานแกนนำจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ภายในให้ห้องเรียน/แผนกวิชา
- 4.3) ทีมงานแกนนำให้ความร่วมมือการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา
- 4.4) ทีมงานแกนนำให้ความร่วมมือการจัดกิจกรรมนอกสถานศึกษา

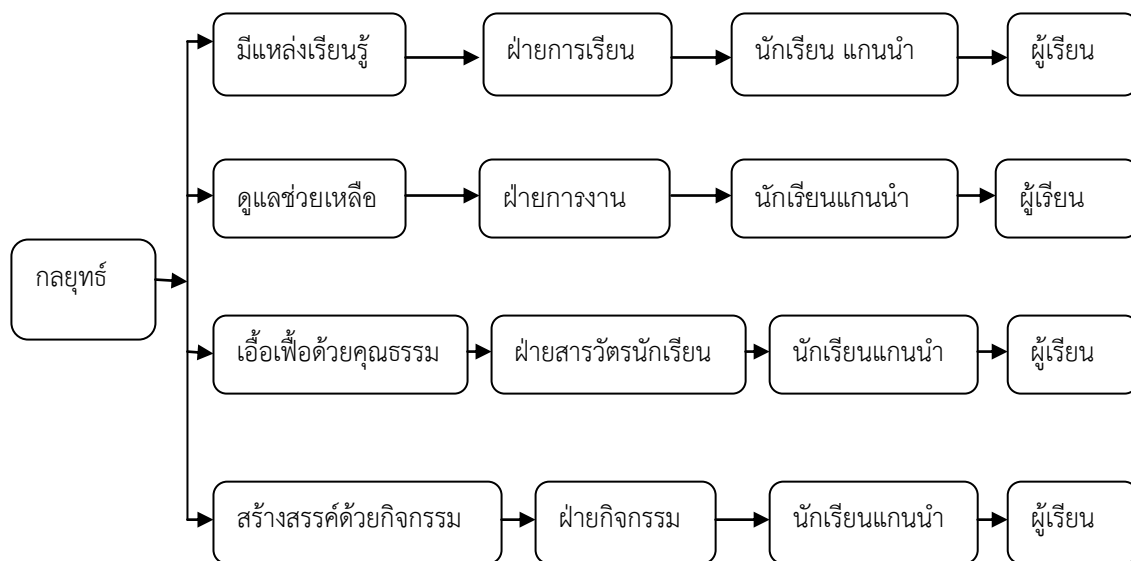

ภาพที่ 5 แผนภาพโครงสร้างกิจกรรมห้องเรียนสีขาว/แผนกสีขาว

หมายเหตุ จำนวนนักเรียน นักศึกษาแกนนำสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม

6.5 กระบวนการดำเนินงานกิจกรรมห้องเรียนสีขาว/แผนกสีขาว

เพื่อให้การดำเนินงานกิจกรรมห้องเรียนสีขาว/แผนกสีขาวบรรลุเป้าหมายเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลลดปัญหาได้ทุกระดับ จึงต้องมีกระบวนการในการดำเนินงานอย่างเป็นระบบให้เกิดความเข้มแข็งต่อเนื่องและยั่งยืน โดยบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีความรู้ความเข้าใจในระบบตามกระบวนการดำเนินงานกิจกรรมห้องเรียนสีขาว/แผนกสีขาวและนำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังตามหลักการเพื่อนช่วยเพื่อนในคู่มือการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติด และอบายมุข ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2559 ได้แนะนำให้ขับเคลื่อนตามแผนภาพดังนี้

ภาพที่ 6 แผนภูมิกลยุทธ์และกิจกรรมห้องเรียนสีขาว/แผนกสีขาว

6.6 บทบาทหน้าที่นักเรียน นักศึกษาแกนนำห้องเรียนสีขาว/แผนกสีขาว

1) หัวหน้าห้อง/แผนกวิชา ปฏิบัติหน้าที่ดังนี้

- 1.1) อำนวยการกำกับดูแล สั่งการ การดำเนินงานของทุกฝ่าย
- 1.2) ประสานงาน รายงาน บันทึกและสรุปผลการดำเนินงานของทุกฝ่าย
- 1.3) ช่วยดูแลแก้ไข ให้คำปรึกษาข้อปัญหาของเพื่อนๆ และน้องๆ ที่ถูกต้อง
- 1.4) รายงานปัญหา อุปสรรค ความต้องการช่วยเหลือให้ครูประจำชั้น

อาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อทราบและแก้ไขปัญหา

- 1.5) ตรวจสอบสมุดบันทึกการปฏิบัติงานและงานอื่นๆ ตามที่ได้มอบหมาย

2) รองหัวหน้าฝ่ายการเรียนปฏิบัติหน้าที่ดังนี้

- 2.1) รับผิดชอบการดูแลช่วยเหลือ การบ้าน ช่วยสอนและอธิบาย โครงการงาน และงานด้านวิชาการ
- 2.2) รับผิดชอบการดูแลและร่วมมือให้ผลสัมฤทธิ์การเรียนบรรลุตาม

วัตถุประสงค์

- 2.3) รับผิดชอบงานด้านวิชาการทุกกลุ่มสาระวิชาที่ได้รับมอบหมาย
- 2.4) รับผิดชอบจัดแหล่งเรียนรู้ภายในห้องเรียน
- 2.5) บันทึกผลการปฏิบัติงานทุกวันและงานอื่นๆ ตามที่ได้มอบหมาย

3) รองหัวหน้าฝ่ายการงาน

- 3.1) รับผิดชอบความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในห้องเรียน

- ภายในห้องเรียน
- 3.2) รับผิดชอบของมีค่า วัสดุ-อุปกรณ์ ภายในห้องเรียน และความปลอดภัย
- สถานที่
- 3.3) ตรวจสอบอุปกรณ์ไฟฟ้า ประตู่ หน้าต่าง หากชำรุดแจ้งงานอาคาร
- นอกอาคารสถานที่
- 3.4) ตรวจสอบจุดเสี่ยง และมาตรการป้องกันอัคคีภัย อุบัติเหตุทั้งภายในและ
- 3.5) บันทึกผลการปฏิบัติงานทุกวันและงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย
- 3.6) การดำเนินโครงการป้องกันยาเสพติด
- 4) รongหัวหน้าฝ่ายสารวัตรนักเรียน ปฏิบัติหน้าที่ ดังนี้
- 4.1) รับผิดชอบตรวจสอบการนำสารเสพติด ยาเสพติด อาวุธ เข้ามาภายใน
- สถานศึกษา
- 4.2) รับผิดชอบเฝ้าระวังไม่ให้มีการสูบบุหรี่ พฤติกรรมไม่พึงประสงค์ การแต่ง
- ภายในกลุ่มเพื่อน
- 4.3) การให้คำแนะนำ คำปรึกษา ปัญหาพฤติกรรมเสี่ยง ให้มีทางออกของ
- ปัญหาที่ถูกต้อง
- 4.4) การรายงานพฤติกรรมที่ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ให้ครูประจำชั้น อาจารย์
- ที่ปรึกษา เฝ้าระวังและช่วยแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด
- 4.5) บันทึกผลการปฏิบัติงานทุกวันและงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย
- 5) รongหัวหน้าฝ่ายกิจกรรม ปฏิบัติหน้าที่ดังนี้
- 5.1) รับผิดชอบงานกิจกรรมต่างๆ เช่นวันสำคัญ กีฬา วิชาการ ประสานงาน
- ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
- 5.2) รับผิดชอบงานกิจกรรมในห้องเรียนที่ได้รับมอบหมาย
- 5.3) รับผิดชอบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในห้องเรียน ในสถานศึกษาและนอก
- สถานศึกษา
- 5.4) ประสานงานระหว่างครู ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชนในการจัด
- กิจกรรม
- 5.5) บันทึกผลการปฏิบัติงานทุกวันและงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

7. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินโครงการ

7.1 ความหมาย ความมุ่งหมายและประโยชน์ของการประเมินโครงการ

ความหมายของการประเมินผลโครงการ

ได้มีนักวิชาการด้านการประเมินหลายท่าน ได้พยายามให้ความหมายของการประเมินผล (Evaluation) และการประเมินโครงการ (Project or Program Evaluation) ไว้ ดังเช่น Davis (1974) ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า หมายถึงการตรวจสอบวัตถุประสงค์ของโครงการว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ และบรรลุถึงเป้าหมายนั้นด้วยดีมากน้อยเพียงใด

Katz (1978) ให้ความหมายการประเมินโครงการว่า เป็นกระบวนการในการพิจารณาวิเคราะห์ถึงคุณลักษณะและคุณภาพของโครงการ

Rutman (1982) ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า หมายถึง การใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์หรือวิธีการวิจัยเพื่อหาข้อมูลที่เป็นจริงและมีความเชื่อถือได้ของโครงการ แล้วพิจารณาตัดสินว่าโครงการนั้นบรรลุถึงวัตถุประสงค์หรือไม่และด้วยคุณภาพของความสำเร็จนั้นเป็นเช่นใด

Rossi & Freeman (1982) ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่าหมายถึงแบบแผนในการกำกับควบคุมการดำเนินการโครงการและการประมาณค่าคุณประโยชน์ของโครงการ

Suchman (1990) ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่าหมายถึงการใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์หรือการใช้เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์เพื่อหาข้อมูลที่เป็นจริงและเชื่อถือได้เกี่ยวกับโครงการ เพื่อการตัดสินใจว่าโครงการดังกล่าวดีหรือไม่ดีอย่างไร หรือเป็นการค้นหาว่าผลของกิจกรรมที่วางไว้ในโครงการ ประสบความสำเร็จตรงตามวัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมายของโครงการหรือไม่

Stufflebeam (1990) ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่าเป็นกระบวนการบรรยาย เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเป้าหมาย การวางแผน การดำเนินการและผลกระทบ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการตัดสินใจ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ และเพื่อส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในสถานการณ์ของโครงการ

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2530) ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่าเป็นการตรวจสอบความก้าวหน้าของโครงการหรือแผนงาน ตลอดจนพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของโครงการหรือแผนงานนั้นๆ ว่ามีมากน้อยเพียงใด เป็นกระบวนการบ่งชี้ถึงคุณค่าของแผน/โครงการ ว่าต้องกระทำทั้งก่อนเริ่มโครงการและดำเนินโครงการภายหลังจากสิ้นสุดโครงการแล้ว

สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ (2531) ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่าหมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นการเพิ่มคุณภาพ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินโครงการ

ประชุม รอดประเสริฐ (2535) ให้ความหมายการประเมินโครงการว่าเป็น กระบวนการในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนินโครงการและพิจารณาข้อชี้ให้ทราบ ถึงจุดเด่นหรือจุดด้อยของโครงการนั้นอย่างมีระบบแล้วตัดสินใจว่าจะปรับปรุงแก้ไขโครงการนั้นเพื่อ การดำเนินงานต่อไปหรือยุติการดำเนินงานโครงการนั้น

นิชา ชูโต (2536) ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า เป็นกิจกรรมการเก็บ รวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ความหมายข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความต้องการ การหาแนวทางวิธีการ ปรับปรุง วิธีการจัดการเกี่ยวกับโครงการ และหาผลที่แน่ใจว่าเกิดจากโครงการเพื่อเป็นการเพิ่ม คุณภาพและประสิทธิภาพของโครงการให้ดียิ่งขึ้น

ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ (2539) ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่าเป็นการ ดำเนินงานประเมินผลโดยให้ความสนใจเฉพาะภายหลังจากที่โครงการเสร็จสิ้น โดยเปรียบเทียบ ระหว่างเกณฑ์มาตรฐานกับผลลัพธ์ที่ปรากฏ เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับความสำเร็จหรือ ความล้มเหลวของโครงการ

จากความหมายของการประเมินโครงการที่นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ไว้พอจะ สรุปว่าการประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลของ การดำเนินโครงการทั้งก่อนดำเนินการ ขณะกำลังดำเนินการ และหลังจากสิ้นสุดโครงการ ด้วยวิธี ที่เป็นระบบเพื่อให้ทราบถึงจุดเด่นหรือจุดด้อยของโครงการแล้วตัดสินใจว่าจะปรับปรุงแก้ไขโครงการ นั้นเพื่อการดำเนินการต่อไปหรือจะยุติการดำเนินการโครงการนั้นเสีย

ความมุ่งหมายของการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการมีความมุ่งหมายและมีความสำคัญตามความคิดเห็นของ นักวิชาการในหลายแง่มุม ดังนี้

Weiss (1972) กล่าวว่ากรประเมิน โครงการมีความมุ่งหมายที่สอดคล้องกันคือการ นำผลการประเมินมาพิจารณาตัดสินใจในเรื่องสำคัญๆ ต่อไปนี้

- 1) เพื่อตัดสินใจว่าจะยุติหรือนำแผนนั้นไปดำเนินการต่อไป
- 2) เพื่อให้มีแผนเช่นนี้เพิ่มมากขึ้น หรือให้มีการขยายผลต่อไปอย่างกว้างขวาง
- 3) เพื่อพิจารณาเพิ่มหรือลดกลยุทธ์และเทคนิคต่างๆ
- 4) เพื่อปรับปรุงแก้ไขแนวทางและวิธีการปฏิบัติงานให้ก้าวหน้าและเหมาะสมยิ่งขึ้น
- 5) เพื่อพิจารณาตัดสินใจในการคัดเลือกแผนที่ดีมีประสิทธิภาพมากกว่าไว้ และตัด แผนที่มีประโยชน์และคุ้มค่าน้อยกว่าออกไป

6) เพื่อเป็นการตรวจสอบหรือพิสูจน์ทฤษฎี และวิธีการปฏิบัติต่างๆ ทางด้านแผนว่าควรจจะยอมรับหรือปฏิเสธ เพราะใช้ได้ผลหรือไม่ได้ผลแล้วแต่กรณี

Knox (1972) กล่าวว่า การประเมินโครงการมีความมุ่งหมายเฉพาะดังต่อไปนี้

1) เพื่อแสดงให้เห็นถึงเหตุผลที่ชัดเจนของโครงการอันเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการตัดสินใจว่าลักษณะใดของโครงการมีความสำคัญมากที่สุด ซึ่งจะต้องทำการประเมินเพื่อการทำประสิทธิผล และข้อมูลชนิดใดที่จะต้องเก็บรวบรวมไว้เพื่อการวิเคราะห์

2) เพื่อรวบรวมหลักฐานความเป็นจริงและข้อมูลที่จำเป็นเพื่อนำไปสู่การพิจารณาถึงประสิทธิผลของโครงการ

3) เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลและข้อเท็จจริงต่างๆ เพื่อนำไปสู่การสรุปผลของโครงการ

4) เพื่อการตัดสินใจว่าข้อมูลหรือข้อเท็จจริงใดที่สามารถนำไปใช้ได้

5) เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจในการพัฒนาปรับปรุงโครงการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

Moursund (1973) กล่าวถึงความมุ่งหมายของการประเมินโครงการไว้ดังนี้

1) เพื่อที่จะทราบว่าการปฏิบัติงานตามโครงการ บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่

2) เพื่อที่จะทราบเป้าหมายที่กำหนดไว้เป็นเป้าหมายที่ปฏิบัติได้จริงหรือไม่ และเป็นเป้าหมายที่มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด

Mitzel (1982) กล่าวว่า การประเมินโครงการมีความมุ่งหมายที่สำคัญ 3 ประการคือ

1) เพื่อแสดงผลการพิจารณาถึงคุณค่าของโครงการ

2) เพื่อช่วยให้ผู้ตัดสินใจในการตัดสินใจที่ถูกต้อง

3) เพื่อการบริหารข้อมูลแก่ฝ่ายการเมืองเพื่อใช้ในการกำหนดนโยบาย

Rossi & Freeman (1982) กล่าวว่า การประเมินโครงการมีความมุ่งหมายตามเหตุผล ดังต่อไปนี้

1) เพื่อพิจารณาถึงคุณค่าและการคาดคะเนคุณประโยชน์ของโครงการ

2) เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารโครงการ

3) เพื่อเป็นการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินโครงการ

4) เพื่อเป็นการวิเคราะห์ข้อดีและข้อเสียหรือข้อจำกัดของโครงการ เพื่อการตัดสินใจในการสนับสนุนโครงการ

5) เพื่อเป็นการตรวจสอบว่าการดำเนินโครงการบรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด

7.2 หลักการและวิธีการประเมินโครงการ

หลักการประเมินโครงการ

ในการประเมินโครงการนั้นมีหลักการในการประเมิน ซึ่ง ไพศาล หวังพานิช (2533) ได้สรุปไว้ดังนี้

1) ประเมินอย่างถูกต้อง ต้องดำเนินการอย่างถูกต้องกล่าวคือ ต้องอาศัยองค์ประกอบหลักต่อไปนี้

1.1) วัตถุประสงค์ (Objective) ต้องกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนว่าต้องการประเมินสิ่งใด เพื่ออะไร

1.2) ตัวชี้วัด (Indicators) คือ สามารถกำหนดคุณลักษณะต่างๆ ที่เป็นตัวชี้บ่งบอกถึงคุณภาพหรือคุณค่าของสิ่งที่จะประเมิน ตัวบ่งชี้ต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

1.3) ข้อมูล (Data) เป็นค่าวัดที่ใช้บรรยายหรือบอกจำนวนปริมาณของคุณลักษณะที่กำหนดขึ้น (ตัวบ่งชี้) ซึ่งข้อมูลจะได้จากกระบวนการวัดด้วยเครื่องมือ หรือเทคนิคต่างๆ ข้อมูลจะต้องถูกต้องตรงตามความเป็นจริง (relevant) เชื่อถือได้ (reliable) เพียงพอ (sufficient) และทันการ (update)

1.4) เกณฑ์ (Creterion) ซึ่งกำหนดเป็นตัวเปรียบเทียบในการตัดสินใจระดับของสิ่งที่จะประเมิน จะต้องชัดเจน ยุติธรรมและครบถ้วน

1.5) ดุลยพินิจ (Judgement) เป็นการใช้ดุลยพินิจเพื่อพิจารณาระดับคุณค่าของคุณลักษณะของสิ่งที่จะประเมินเมื่อนำข้อมูลที่ได้เปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2) การประเมินอย่างเชื่อถือได้ ผลการประเมินจะเชื่อถือได้เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับคุณภาพของข้อมูลที่ใช้ในการประเมิน ซึ่งได้จากเครื่องมือและวิธีการเก็บข้อมูลที่มีคุณภาพ

3) ประเมินอย่างยุติธรรมการประเมินที่ดีจะต้องเริ่มต้นด้วยใจที่เป็นกลาง ไม่ควรมีอคติหรือความประทับใจเกี่ยวกับสิ่งที่ประเมิน มีอิสระในความคิดในการประเมินโดยปราศจากอิทธิพลหรือข้อบงคับใดๆ อันก่อให้เกิดการบิดเบือนจากความถูกต้องเป็นจริง

กฤษดา กรุดทอง (2531) ได้กล่าวถึงหลักการประเมินโครงการไว้ดังนี้

- 1) กำหนดสิ่งที่จะต้องประเมินให้ชัดเจนและวัดได้
- 2) วางแผนการประเมินอย่างรัดกุม สะดวก ประหยัด และเป็นไปได้
- 3) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการหลายๆ อย่าง
- 4) กำหนดกฎเกณฑ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์
- 5) เลือกใช้เครื่องมือที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับสิ่งที่ประเมิน
- 6) ตระหนักถึงข้อจำกัดของเทคนิคและวิธีการเฉพาะอย่างที่ใช้ประเมิน
- 7) ตัดสินใจด้วยข้อมูลอย่างปราศจากความลำเอียง

วิธีการประเมินอ้างอิง โดยทั่วไปมี 2 วิธี

1) การประเมินด้วยวิธีการวิจัย (evaluation research) คือการใช้ระเบียบวิธีวิจัยในการประเมินผลนั่นเอง ทำให้การประเมินมีลักษณะที่เป็นระบบที่น่าเชื่อถือได้มากยิ่งขึ้น แต่อาจใช้ทรัพยากรแรงงาน และงบประมาณมาก อีกทั้งการดำเนินงานก็ต้องใช้ระยะเวลานาน

2) การประเมินด้วยระบบวิเคราะห์ (analytical evaluation) คือ การประเมินผล โดยการ วิเคราะห์ทรัพยากรนำเข้า หรือปัจจัยการผลิต (input) กระบวนการผลิต (process) และ ผลผลิต (product) การประเมินผลระบบนี้นำเอาหลักการวิจัยมาดัดแปลงให้ง่ายเข้า เพื่อมิให้เสียเวลา ค่าใช้จ่ายหรือค่าแรงงานมากจนเกินไป จึงทำให้การเก็บข้อมูลไม่ละเอียดเท่ากับการประเมินผลด้วยการวิจัย แต่ถึงอย่างไรก็ได้ตัวบ่งชี้ (indicator) เพียงพอสำหรับการพิจารณาถึงสภาพที่แท้จริงได้

สำหรับการประเมิน “โครงการสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุขของโรงเรียนกุศลอนแก่นวิทยาคม ปีการศึกษา 2559” ครั้งนี้ใช้การประเมินด้วยวิธีวิจัย (evaluation research) คือการใช้ระเบียบวิธีวิจัยในการประเมินผล เพื่อให้การประเมินมีลักษณะที่เป็นระบบที่น่าเชื่อถือ มีคุณค่า และมีประสิทธิภาพ

ประเภทการประเมินโครงการ

นักวิชาการหลายท่านได้แบ่งประเภทของการประเมินโครงการที่สำคัญไว้ดังนี้

อุทัย บุญประเสริฐ (2527) แบ่งประเภทของการประเมินโครงการโดยอาศัยวงจรของโครงการ (project life cycle) เป็นเกณฑ์ในการแบ่งโดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1) การประเมินก่อนการดำเนินงาน (Pre-Evaluation or Ex-Ante Evaluation) เป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดและการเลือกทำโครงการ ซึ่งมักจะใช้การพิจารณาในเรื่องต่อไปนี้ คือ

1.1) ความเหมาะสมของการทำโครงการ ประกอบด้วยการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาและความจำเป็นของการทำโครงการ (Needs Assessment) และการศึกษาความเป็นไปได้ (Feasibility) โดยการพิจารณาความเป็นไปได้ในทางเทคนิควิชาการ ความพร้อมในด้านการบริหารโครงการ ความพร้อมในด้านงบประมาณสนับสนุน เป็นต้น

1.2) การวิเคราะห์ผลตอบแทนของโครงการ (Rate of Return) ประกอบด้วย การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายและผลกำไร (Cost/Benefit Analysis) การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายกับประสิทธิผล (Cost/Effectiveness Analysis) หรือการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายอรรถประโยชน์ (Cost/Utility Analysis) ซึ่งเป็นการพิจารณาว่าการจัดทำโครงการนั้นจะให้ผลคุ้มค่ากับการลงทุนหรือไม่ซึ่งเป็นการพิจารณาโครงการในแง่เศรษฐกิจสำหรับโครงการทางการศึกษานั้นในเรื่องการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายกับประสิทธิผลมากกว่าค่าใช้จ่ายกับผลกำไร เพราะผลตอบแทนของโครงการทางการศึกษานั้นวัดออกมาในรูปของหน่วยเงินตราทำได้ยาก

2) การประเมินในระหว่างการดำเนินงาน (Implementation Evaluation or Process Evaluation) เป็นการประเมินที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาของการปฏิบัติงานโครงการโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการตรวจสอบว่าการดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่กำหนดหรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง อันจะได้แก้ไขทันท่วงที เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การประเมินโครงการในระหว่างดำเนินงานจึงเป็นหน้าที่ของผู้รับผิดชอบโครงการนั่นเองที่จะต้องหาข้อมูลต่างๆ เพื่อนำมาปรับปรุงการดำเนินงานโครงการบางท่านเรียกการประเมินนี้ว่า การประเมินเพื่อการปรับปรุงหรือการประเมินผลย่อย

3) การประเมินหลังการดำเนินงาน (Post-Evaluation or End of Project Evaluation) เป็นการประเมินที่จัดขึ้นเพื่อการปฏิบัติงานโครงการได้เสร็จสิ้นแล้ว การประเมินในลักษณะนี้จะเป็นการพิจารณาตอบคำถามในเรื่องต่อไปนี้ คือ

3.1) เป็นการตรวจสอบดูว่า การดำเนินงานของโครงการสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้เพียงใด

3.2) เป็นการตรวจสอบดูว่า มีผลพลอยได้อื่นๆ นอกเหนือจากที่ได้ระบุไว้ในวัตถุประสงค์บ้างหรือไม่ ซึ่งเรียกว่าเป็นผลกระทบของโครงการ

3.3) เป็นการสรุปผลงานรวมของการดำเนินงานโครงการ คือเป็นการมองภาพโดยรวมว่าวัตถุประสงค์ของโครงการเป็นเช่นไร ทรัพยากรในโครงการเป็นอย่างไร การดำเนินงานโครงการในแต่ละช่วงมีปัญหาอะไร ผลผลิตและผลกระทบของโครงการเป็นอย่างไร การดำเนินงานโครงการนี้ได้ผลอย่างไร มีความสำเร็จและมีปัญหาอุปสรรคเพียงใด หากมีการดำเนินการในช่วงต่อไปมีความจำเป็นจะต้องแก้ไข ปรับปรุงในส่วนใดโดยการรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่ได้ประเมินไว้แล้ว ตั้งแต่การดำเนินโครงการจนสิ้นสุดโครงการนั่นเอง

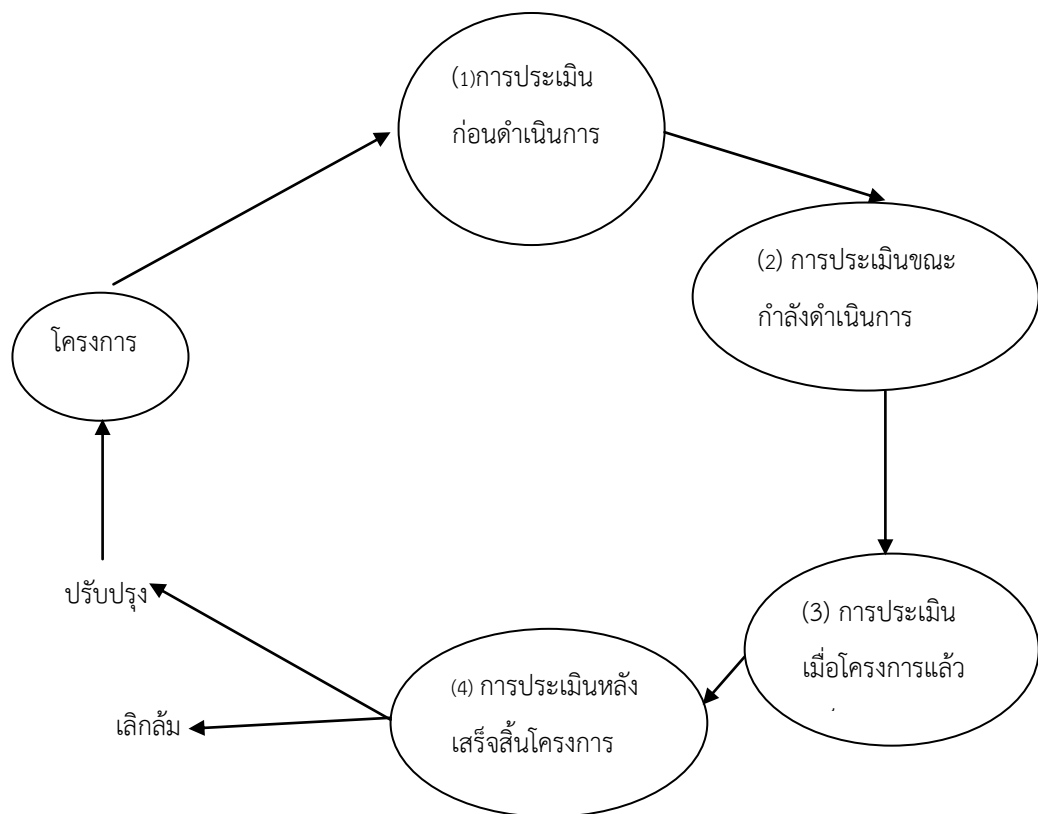
กฤษฎา กรุดทอง (2531) จำแนกการประเมินโครงการออกเป็น 3 ประเภท คือ

- 1) การประเมินก่อนโครงการ (Ex Ante Evaluation)
 - 1.1) การประเมินความจำเป็น (Need Assessment)
 - 1.2) การศึกษาความเป็นไปได้ (Feasibility Study)
- 2) การประเมินระหว่างโครงการ (On- going Evaluation)
 - 2.1) การติดตามโครงการ (Project Monitoring)
 - 2.2) การประเมินผลงาน (Performance Evaluation)
 - 2.3) การประเมินการปฏิบัติงานตามโครงการ (Implement Evaluation)
- 3) การประเมินหลังโครงการ (Ex-Post Evaluation)
 - 3.1) การประเมินผลระยะสั้น (Intermediate Evaluation)
 - 3.2) การประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation)

3.3) การประเมินผลตอบแทน (Cost-Benefit/Cost Effective Evaluation)
โดยประเภทและรายละเอียดของการประเมินโครงการดังที่กล่าวมาแล้ว อาจสรุปได้
ว่า การประเมินโครงการจำแนกออกเป็น 4 ประเภทด้วยกันคือ

- 1) การประเมินก่อนดำเนินการ (Pre-evaluation)
- 2) การประเมินขณะกำลังดำเนินการ (On-going evaluation)
- 3) การประเมินเมื่อโครงการแล้วเสร็จ (End- of – project evaluation)
- 4) การประเมินหลังเสร็จสิ้นโครงการ (Post-project evaluation)

ซึ่งมีลักษณะโดยสรุปเป็นวงจรดังภาพที่ 7 ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 7 วงจรประเภทการประเมินโครงการ

จากภาพแสดงให้เห็นว่าการประเมินโครงการจะต้องมีระยะและขั้นตอนในการประเมินอย่างต่อเนื่องจะต้องมีการประเมินก่อนที่จะนำโครงการไปใช้หรือนำไปปฏิบัติงานซึ่งเป็นขั้นตอนแรกและเมื่อนำโครงการไปปฏิบัติจะต้องมีการตรวจสอบประเมินการดำเนินงาน ผลโครงการเป็นขั้นตอนที่สองทันทีที่โครงการแล้วเสร็จ จะต้องมีการประเมินเพื่อตรวจสอบโครงการว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่เป็นขั้นตอนที่สาม และหลังจากนั้นจะประเมินดูว่าโครงการที่เสร็จไปแล้วจะมี

ผลกระทบอย่างไรต่อสังคม จะให้โครงการนั้นดำเนินต่อไปหรือจะยุติเป็นขั้นตอนสุดท้ายในการประเมิน หากการประเมินโครงการใดๆ เป็นไปตามขั้นตอนและตามประเภทของการประเมิน ย่อมถือได้ว่าเป็นการประเมินโครงการที่สมบูรณ์และถูกต้องตามหลักวิชาการประเมิน

ขั้นตอนหรือกระบวนการของการประเมินโครงการ

ขั้นตอนการประเมินหรือกระบวนการประเมินต้องมีจุดเริ่มต้นของการกระทำและดำเนินไปโดยใช้เวลาและทรัพยากรต่างๆ จนสิ้นสุดลง ณ เวลาหนึ่ง ซึ่งคล้ายกันกับการเดินทางว่าจะออกเดินทางเมื่อใด ไปโดยพาหนะอะไร ใช้เส้นทางไหน และจะถึงจุดหมายเมื่อใด ถ้าผู้ที่เดินทางมีข้อมูลเหล่านี้ย่อมมองเห็นภาพได้สามารถเตรียมตัวเพื่อร่วมเดินทางได้ดีขึ้น การประเมินโครงการก็เช่นเดียวกันมีขั้นตอนการกระทำว่าจะทำอะไรบ้าง เมื่อรู้ว่าจะทำอะไรในขั้นตอนไหนจะทำให้รู้ต่อไปว่าจะใช้วิธีการอะไร และไปสิ้นสุดที่ไหนด้วย เกี่ยวกับขั้นตอนของการประเมินโครงการนี้มีนักวิชาการกำหนดไว้หลายท่าน เช่น

กฤษดา กรุดทอง (2531) กล่าวว่า การประเมินโครงการประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินงาน 3 ขั้นตอนใหญ่ๆคือ

- 1) **ขั้นวางแผนการประเมินโครงการ**
 - 1.1) ศึกษาตัวโครงการที่ต้องการประเมิน
 - 1.2) กำหนดจุดมุ่งหมายการประเมิน
 - 1.3) กำหนดเกณฑ์หรือเครื่องชี้วัดอย่างปรนัย
 - 1.4) ออกแบบการประเมินโครงการ
 - 1.5) กำหนดแหล่งข้อมูล
 - 1.6) กำหนดเครื่องมือ
 - 1.7) กำหนดวิธีวิเคราะห์ข้อมูล
 - 1.8) กำหนดตารางปฏิบัติการประเมิน
 - 1.9) เขียนเค้าโครงการประเมิน
- 2) **ขั้นดำเนินการ**
 - 2.1) สร้างเครื่องมือ
 - 2.2) เก็บรวบรวมข้อมูล
 - 2.3) วิเคราะห์ข้อมูล
 - 2.4) ตีความ
 - 2.5) สรุปผล

3) ขึ้นเสนอรายงาน

3.1) เขียนรายงาน

3.2) เสนอผลต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง

ประชุม รอดประเสริฐ (2535) กล่าวว่า การประเมินโครงการนอกจากจะประเมินโครงการทั้งหมดโดยส่วนรวมแล้ว แต่ละส่วนของโครงการจะต้องได้รับการประเมินควบคู่กันไปด้วยเสมอ คือ การประเมินข้อมูลนำเข้า (Input) การประเมินตัวกระบวนการ (Process) และการประเมินผลงาน (Output) ซึ่งแต่ละส่วนและโดยทั้งหมดของโครงการจะประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญดังนี้

1) การศึกษาและพิจารณาถึงรายละเอียดของวัตถุประสงค์โครงการ ซึ่งเป็นการประเมินเพื่อให้ทราบว่า โครงการที่กำหนดขึ้นนั้นมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่สามารถดำเนินการได้หรือไม่ จะมีการปรับเปลี่ยนวัตถุประสงค์ให้มีความเฉพาเจาะจงและปฏิบัติได้อย่างไร การประเมินผลโครงการในขั้นตอนนี้ถือได้ว่าเป็นการประเมินก่อนที่จะลงมือปฏิบัติงานจริง เป็นการตรวจสอบและทบทวนความเรียบร้อยวัตถุประสงค์โครงการเป็นสำคัญ

2) การศึกษาความเป็นไปได้ของข้อมูล ซึ่งเป็นการประเมินข้อมูลและทรัพยากรต่างๆที่จะต้องใช้ดำเนินการว่ายังมีความเหมาะสมเพียงพอที่จะใช้ปฏิบัติงานหรือไม่ ข้อมูลและทรัพยากรที่มีอยู่สามารถที่จะสนองตอบวัตถุประสงค์ได้มากน้อยเพียงใดและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นยังจะใช้ทรัพยากร การประเมินในขั้นตอนนี้เป็นการตรวจสอบทบทวนความเหมาะสมของทรัพยากรที่จะต้องใช้เพื่อการบริหารโครงการ

3) การเก็บรวบรวมและการกระทำกับข้อมูลและทรัพยากร ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ถึงกระบวนการในการดำเนินโครงการในลักษณะเป็นการเก็บรวบรวมและจำแนกข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่เป็นสัดส่วน และให้มีความเป็นจริงมากที่สุด การประเมินในขั้นตอนนี้เป็นการตรวจสอบกระบวนการว่าเหมาะสมกับข้อมูลหรือทรัพยากรที่นำเข้าหรือไม่

4) การวิเคราะห์ การแปลความหมายและการสรุปผลซึ่งเป็นขั้นตอนที่ข้อมูลได้ผ่านกระบวนการเรียบร้อยแล้ว และผู้ประเมินจะต้องทำการวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นว่าเป็นเช่นใดตรงตามวัตถุประสงค์หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่ จะมีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ดีขึ้นในลักษณะใดและผลที่เกิดขึ้นจะมีแนวโน้มไปในลักษณะใด การประเมินในขั้นตอนนี้เป็นการประเมินผลงานของโครงการที่เกิดขึ้นว่าเป็นโครงการที่ให้ผลประโยชน์คุ้มค่ากับการดำเนินงานหรือไม่ ควรปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นแล้วดำเนินงานต่อไป หรือจะล้มเลิกยุติโครงการ

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2540) ได้กล่าวไว้ว่ากระบวนการประเมินโครงการมีขั้นตอนดังนี้

1) หลักการเหตุผลและความสำคัญของการประเมินโครงการ

- 2) ประเมินโครงการเพื่ออะไร การกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ
- 3) ประเมินอะไร การวิเคราะห์โครงการ
- 4) ประเมินได้อย่างไร การออกแบบการประเมิน
- 5) ข้อมูลที่ต้องการมีอะไรบ้าง/จะได้ข้อมูลเหล่านั้นด้วยวิธีใด
- 6) จะแปลงและย่อสรุปข้อมูล เพื่อให้มีความหมายได้อย่างไร การวิเคราะห์ข้อมูล
- 7) ผลประเมินเป็นอย่างไรจะให้ผู้มีหน้าที่ตัดสินใจทราบได้อย่างไร การเขียน

รายงานและการรายงานผลการประเมิน

7.5. คุณลักษณะของการประเมินโครงการที่ดี

ทุกขั้นตอนของการประเมินงานเกี่ยวกับการประเมินโครงการ นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อให้ได้มาซึ่งผลของการประเมินที่มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับ การประเมินผลโครงการที่ดีควรมีลักษณะดังนี้ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2524)

- 1) มีความเที่ยงตรงสูง (Reliability)
- 2) มีความตรงสูง (Validity)
- 3) ความเป็นปรนัยหรือวัตถุวิสัย (Objectivity)
- 4) ครอบคลุมเรื่องราวที่ต้องการประเมินอย่างครบถ้วน
- 5) มีความสะดวกและประหยัดอีกทั้งมีความเป็นไปได้สูง
- 6) ต้องให้ผลประเมินเป็นที่ยอมรับ (Credibility) ของทุกฝ่าย
- 7) ต้องให้การประเมินแก่ผู้บริหารทันท่วงที (Timeliness)
- 8) ควรรบกวนผู้เข้ารับการอบรมน้อยที่สุด
- 9) ควรทำให้ผสมผสานกับกิจกรรมการประชุมมากที่สุด
- 10) ควรมีการวางแผนการประเมินก่อนมีหรือเริ่มโครงการ ตลอดจนกำหนด

แผนการประเมิน (Evaluation Schedule) ให้เด่นเป็นขั้นตอน

7.6 ประโยชน์ของการประเมินโครงการ

นักการศึกษาหลายท่านกล่าวเป็นข้อสรุปที่แสดงถึงความสำคัญหรือประโยชน์ของการประเมินโครงการดังนี้

เยาวดี ราชชัยกุลวิบูลย์ศรี (2542) ได้ชี้ให้เห็นประโยชน์ของการประเมินโครงการดังนี้

- 1) เป็นเครื่องมือของการรับรองคุณภาพในการให้บริการ ถึงแม้จะไม่สามารถประกันผลสัมฤทธิ์ขั้นสูงสุดของโครงการได้ แต่ก็สามารถจะรับรองคุณภาพของการให้บริการในระดับหนึ่งได้

2) ช่วยให้ผู้สนับสนุนด้านเงินทุน ได้รับทราบปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินงานของโครงการ โดยอาศัยหลักฐานเชิงประจักษ์จากสภาพการณ์ที่เป็นจริง

3) ช่วยให้ได้ข้อมูล ซึ่งเป็นสารสนเทศที่มีคุณค่าสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4) ช่วยชี้ให้เห็นความสำคัญของแต่ละโครงการตามลำดับก่อนหลัง โดยสามารถจะทราบได้ว่า โครงการใดมีความจำเป็นเร่งด่วนกว่ากัน ทั้งนี้เพื่อช่วยลดความกดดันจากอำนาจทางการเมือง อันเนื่องมาจากโครงการมีจำนวนมาก

5) ช่วยให้ได้ข้อมูลป้อนกลับจากผู้รับบริการ ข้อมูลประเภทนี้ทำให้ทราบถึงข้อจำกัดและปัญหาต่างๆ ในการปฏิบัติงาน เพื่อนำปรับปรุงโครงการ ตลอดจนเพื่อก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ให้และผู้รับบริการ

6) ช่วยให้ทราบถึงผลผลิตของโครงการทั้งในด้านที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ ควบคู่กันไปถึงแม้ว่าการดำเนินโครงการต่างๆ ล้วนแต่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้ผลผลิตที่พึงประสงค์เป็นหลัก แต่ในความเป็นจริงแล้ว ก็อาจจะมีส่วนที่ไม่พึงประสงค์เกิดขึ้นตามมาด้วย

ประชุม รอดประเสริฐ (2535) กล่าวเป็นข้อสรุปที่แสดงถึงความสำคัญหรือคุณประโยชน์ของการประเมินโครงการได้ดังนี้

1) ช่วยให้การกำหนดวัตถุประสงค์และมาตรฐานของการดำเนินงานมีความชัดเจนขึ้น กล่าวคือ ก่อนที่โครงการจะได้รับการสนับสนุนให้นำไปใช้ย่อมจะต้องได้รับการตรวจสอบอย่างละเอียดจากผู้บริหารและผู้ประเมินส่วนใดที่ไม่ชัดเจน เช่น วัตถุประสงค์หรือมาตรฐานในการดำเนินงานหากขาดความแน่นอนแจ่มชัดจะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้องชัดเจนเสียก่อนฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าการประเมินโครงการมีส่วนช่วยทำให้โครงการมีความชัดเจนและสามารถที่จะนำไปปฏิบัติอย่างได้ผล มากกว่าโครงการที่ไม่ได้รับการประเมิน

2) ช่วยให้การใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างคุ้มค่าหรือเกิดประโยชน์เต็มที่ ทั้งนี้เพราะการประเมินโครงการจะต้องวิเคราะห์ทุกส่วนของโครงการ ข้อมูลใดหรือปัจจัยใดที่เป็นปัญหาจะได้รับการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานหรือใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมคุ้มค่าทรัพยากรที่ไม่จะเป็นหรือมีมากเกินไปจะได้รับการจัดสรรให้อยู่ในจำนวนหรือปริมาณที่เหมาะสมเพียงพอแก่การดำเนินงาน ทรัพยากรที่ไม่จำเป็นหรือมีมากเกินไปจะได้รับการตัดทอน และทรัพยากรใดที่ขาดก็จะได้รับการจัดหาเพิ่มเติม การประเมินโครงการจึงมีส่วนที่ทำให้การใช้ทรัพยากรของโครงการเป็นไปอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ

3) ช่วยให้แผนงานโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ เมื่อโครงการได้รับการตรวจสอบวิเคราะห์ปรับปรุงแก้ไขให้ดำเนินการไปด้วยดี ย่อมทำให้ดำเนินไปด้วยดีและบรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

4) ช่วยในการแก้ปัญหาอันเกิดจากผลกระทบ ของโครงการและทำให้โครงการมีข้อ ที่ทำให้เกิดความเสียหายลดน้อยลง

5) ช่วยควบคุมคุณภาพของงานเนื่องจากการประเมินโครงการเป็นการตรวจสอบ และควบคุมการดำเนินงานอย่างมีระบบและมีความเป็นวิทยาศาสตร์อย่างมาก คือ ทั้งข้อมูลนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลงาน (Output) จะได้รับการตรวจสอบประเมินผลทุกขั้นตอน ส่วนใดที่เป็นปัญหาหรือไม่มีคุณภาพจะได้รับการพิจารณาย้อนกลับ (Feedback) เพื่อให้มีการ ดำเนินงานใหม่จนกว่าจะเป็นไปตามมาตรฐานหรือเป้าหมายที่ต้องการ

6) มีส่วนช่วยในการสร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติงานตามโครงการเพราะการ ประเมินโครงการมิใช่เป็นการควบคุมบังคับบัญชาหรือสั่งการ แต่เป็นการศึกษาวิเคราะห์เพื่อการ ปรับปรุงแก้ไขและเสนอแนะวิธีการใหม่ๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติโครงการ ทำให้ผลงานที่ได้เป็นที่ยอมรับ ของผู้เกี่ยวข้องทั้งปวง ทำให้ผู้ปฏิบัติมีกำลังใจ มีความพึงพอใจ และมีความตั้งใจกระตือรือร้นที่จะ ปฏิบัติงานต่อไปและมากขึ้น

7) ช่วยในการตัดสินใจในการบริหารโครงการ เพราะการประเมินโครงการจะทำให้ ผู้บริหารได้ทราบถึงอุปสรรคปัญหาข้อดี ข้อเสีย ความเป็นไปได้ และแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข การดำเนินการโครงการ

7.7 รูปแบบหรือโมเดลการประเมินโครงการแบบจำลองชิป (CIPP Model)

สุชุม มูลเมือง (2530) ให้ความหมายของการประเมินแบบ CIPP Model ว่าเป็น รูปแบบการประเมินที่เสนอโดย Stufflebeam แห่งมหาวิทยาลัย Ohio State University สหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็น Model ที่ได้รับความสนใจจากนักประเมินผลเป็นอย่างมาก ในปัจจุบันคำว่า CIPP เป็นคำย่อมาจากคำว่า Context, Input, Process และ Product รูปแบบของการประเมินโดย CIPP Model นั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลหรือสารสนเทศเพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจหา ทางเลือกที่เหมาะสมในการประเมินนั้นมุ่งที่จะประเมินจากสิ่งที่จะประเมิน 4 ประการ ด้วยกันคือ

- 1) สภาพแวดล้อม (Context) เพื่อพัฒนาจุดมุ่งหมายของโครงการ
- 2) ปัจจัยนำเข้า (Input) เพื่อการออกแบบโครงการ
- 3) กระบวนการ (Process) เพื่อประเมินขั้นตอนในการดำเนินงานตามโครงการ
- 4) ผลผลิต (Product) เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ตามโครงการดังรายละเอียดต่อไปนี้

การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินความ ต้องการหรือความจำเป็นเพื่อจัดทำโครงการหรือจัดลำดับความสำคัญของโครงการ และกำหนด จุดมุ่งหมายของโครงการต่างๆ ซึ่งทำได้โดยศึกษาสภาวะแวดล้อมต่างๆที่มีผลกระทบต่อโครงการ

วิธีการประเมินสถานะแวดล้อมมี 2 วิธี คือ

1) Contingency Model เป็นการประเมินสภาพแวดล้อมเพื่อหาโอกาสแรงผลักดันจากภายนอกระบบ (Opportunities and pressure outside of the mediate system) เพื่อให้ได้ข้อมูลมาใช้พัฒนา ส่งเสริมโครงการให้ดีขึ้นโดยใช้การสำรวจปัญหาภายในขอบเขตที่กำหนดอย่างกว้างๆ

2) Congruence Model เป็นการประเมินโดยการเปรียบเทียบระหว่าง การปฏิบัติจริง (Actual Result) กับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ การประเมินแบบนี้ทำให้เราทราบว่า วัตถุประสงค์ใดบ้างที่ไม่สามารถจะบรรลุเป้าหมายได้

การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการประเมินความพอเพียงของปัจจัยเบื้องต้น ซึ่งมักจะประเมินในเรื่องต่างๆคือ

- 1) ความสามารถของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัดโครงการ
- 2) ยุทธวิธีที่ใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ
- 3) การได้รับความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้ เช่น หน่วยงานที่จะช่วยเหลือ เวลา เงินทุน อาคารสถานที่ อุปกรณ์เครื่องมือ

การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินว่า ได้นำโครงการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งทำได้ 2 ลักษณะคือ ประเมินก่อนนำไปปฏิบัติจริงและประเมินกระบวนการขณะปฏิบัติอยู่ ซึ่งจะให้ได้ผลทันท่วงที เพื่อจะนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการดำเนินโครงการอันจะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของโครงการ

การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลลัพธ์ที่ได้ว่าเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ ซึ่งอาจทำได้ทันทีที่โครงการสิ้นสุดลง และมีการติดตามผลการปฏิบัติงานต่อมาอีกระยะหนึ่ง ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการรับรอง การล้มเลิกหรือการปรับขยายโครงการ

จำเนียร สุขหลาย (2540) กล่าวว่า แบบจำลองซิปจะประเมินในเรื่องต่างๆ ดังนี้คือ

- 1) การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์ (Planning Decisions)
- 2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการสร้างเพื่อกำหนดรูปแบบของโครงการ (Structuring Decisions)
- 3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการตัดสินใจในด้านการประยุกต์ใช้เพื่อควบคุมการดำเนินการของโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decisions)
- 4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการตัดสินใจเพื่อตัดสินใจและดูแลผลสำเร็จของโครงการหรือทบทวนโครงการ (Recycling Decisions)

ทิศนา แชนณี (2546) กล่าวว่า ถึงการประเมินตามแบบจำลองชิป (CIPP Model) ของ Stuffle Beam ดังนี้

Context Evaluation หมายถึง การประเมินผลวัตถุดิบประสงค์ หรือจุ่มงหมายต่างๆ

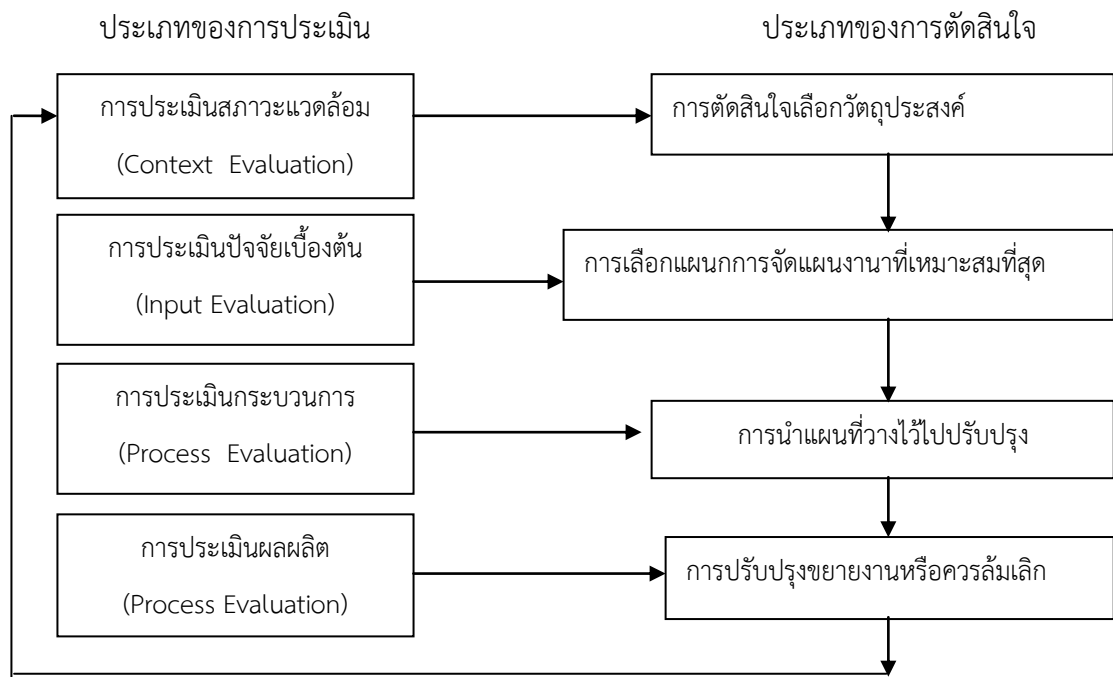
Input Evaluation หมายถึง การประเมินผลระบบโครงสร้าง รวมทั้งระบบการจัดการบริหารต่างๆด้วย

Process Evaluation หมายถึง การประเมินผลกรจัดกิจกรรมต่างๆ

Product Evaluation หมายถึง การประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมนั้น

การใช้แบบจำลองชิปอย่างเต็มรูปจะให้สารสนเทศแบบสะสม กล่าวคือการตัดสินใจหลังจากการประเมินสภาวะแวดล้อมแล้ว จะเป็นแนวทางสำหรับการประเมินปัจจัยเบื้องต้น การประเมินกระบวนการ การประเมินผลผลิต ขณะเดียวกันการตัดสินใจหลังการประเมินปัจจัยเบื้องต้นแล้วจะเป็นแนวทางในการประเมินกระบวนการและการประเมินผลผลิต และจากการประเมินกระบวนการและผลผลิต ผลที่ได้จะย้อนกลับไปสู่การตัดสินใจเลือกวัตถุดิบประสงค์และการเลือกแนวทางในการจัดโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์อีกด้วย (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2524) และเพื่อให้เห็นความสัมพันธ์และขั้นตอนของการประเมินแบบจำลองชิป และประเภทของการตัดสินใจ สรุปเป็นแผนภาพดังภาพที่ 8

สรุปความสัมพันธ์ของประเภทการประเมินและประเภทของการตัดสินใจ ได้ดังนี้

ภาพที่ 8 แผนภาพแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจ

จากภาพแสดงให้เห็นว่า โมเดลซิป แบ่งการประเมินเป็น 4 ประเภท และเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาโครงการด้วยการแบ่งการประเมินออกเป็น 3 ระยะ คือ

1) การประเมินก่อนเริ่มโครงการ ซึ่งเป็นการประเมินเพื่อวางแผนโครงการ การกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการของโครงการ โดยเขียนในรูปเอกสารโครงการ

2) การประเมินขณะดำเนินโครงการ ในรูปแบบซิป คือ การประเมินกระบวนการ ในระหว่างนำโครงการที่วางแผนไว้ไปสู่การปฏิบัติ เพื่อศึกษาจุดอ่อนและจุดแข็ง ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินโครงการ

3) การประเมินหลังสิ้นสุดโครงการซึ่งรูปแบบซิป เรียกว่า การประเมินผลผลิตของโครงการ เป็นการประเมินที่มุ่งตอบคำถามว่า โครงการประสบผลสำเร็จตามที่วางไว้หรือไม่ผลผลิตของโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ผลการดำเนินงานคุ้มค่าเพียงใด

รูปแบบของการประเมินผลโครงการโดยทั่วไป จะวางให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และการดำเนินงานของโครงการนั้น ในกรณีที่มีการประเมินโครงการมีลักษณะเป็นแบบการประเมินความก้าวหน้า เพื่อบ่งชี้จุดเด่นและจุดด้อย ซึ่งจะนำผลไปปรับปรุงกิจกรรมแผนการได้ทันที่และมี การประเมินรวมสรุป หลังโครงการสิ้นสุดแล้ว เพื่อบ่งชี้ถึงผลสัมฤทธิ์ของโครงการ แบบจำลองที่เหมาะสมจะใช้เป็นกรอบความคิดในการประเมินผลดังกล่าว คือ แบบจำลองซิป (CIPP Model) ของแดเนียล แอลสตัทเฟิลบิม (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2524) ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ใช้แบบจำลองซิป มาประยุกต์ใช้ในการประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยและอบายมุข

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2540) กล่าวอีกลักษณะหนึ่ง คือการนำแบบจำลองซิปมาใช้ร่วมกับแนวคิดในรูปแบบอื่นๆ อาทิ แบบจำลองเคาน์ทิแนนซ์ของสเตค (Stake's Contenance model) แบบจำลองความไม่สอดคล้องของโพรวัส (Provus's Discrepancy model) แบบจำลองเพื่อการประจักษ์แจ้งของแฮมิลตันและพาร์เลตต์ (Hamilton&Paroett's illumination) และแบบจำลองการวิจารณ์เชิงการศึกษาของเอสไซเนอร์ (Esiner's Education Criticism) แม้กระทั่งการใช้ร่วมกับแบบจำลองการตอบสนอง (Stake's Responsive model) ดังเห็นได้จากงานวิจัยของ Sohn ทำการวิจัยเรื่องผลการการใช้แบบจำลองการรักษายาบาลในการประเมินหลักสูตรการรักษายาบาล และ Rendulic ทำการวิจัยเรื่องการตรวจหาวิธีประเมินคุณค่าที่มีศักยภาพและความตรงของแบบจำลองการประเมินหลักสูตร ICE model การใช้ในลักษณะนี้เป็นการสังเคราะห์แนวคิดในกาประเมินหลายๆแนวคิด เพื่อหารูปแบบการประเมินที่เหมาะสมกับการดำเนินงานในแต่ละโครงการ

กล่าวโดยสรุปได้ว่าแบบจำลองซิป (CIPP Model) เป็นรูปแบบที่สามารถประเมินได้ทั้งระบบอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นการประเมินตั้งแต่บริบทหรือสภาพแวดล้อม (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Product) รูปแบบนี้จึงสามารถให้ข้อมูล

ค่อนข้างละเอียดแก่ผู้บริหารในการประเมินโครงการต่างๆ ทำให้ผู้บริหาร สามารถตรวจสอบหาข้อบกพร่องในการดำเนินงานได้ทุกขั้นตอน และแก้ไขได้ทันเวลา ผลจากการประเมินโครงการโดยการ ใช้รูปแบบจำลองชิป (CIPP Model) จะช่วยในการตัดสินใจทำการเปลี่ยนแปลงหรือดำเนินโครงการต่อไป จึงทำให้รูปแบบนี้เป็นที่นิยมใช้อย่างแพร่หลายในปัจจุบัน

เพราะฉะนั้นในการประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยและอบายมุขของโรงเรียนกุศลอนแก่นวิทยาคม ผู้วิจัยจึงได้ประยุกต์รูปแบบจำลองชิป (CIPP Model) ทั้งระบบมาใช้ในการประเมิน โดยประเมินตั้งแต่บริบทหรือสภาพแวดล้อม (Context) คือ

การประเมินในเรื่องเกี่ยวกับการนำนโยบายเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดและอบายมุขของรัฐและของกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งการนำสถานการณ์ปัจจุบัน สภาพปัญหาสารเสพติดมาใช้

การประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น (Input) เป็นการประเมินด้านความพร้อมของโครงสร้างในการดำเนินงานโครงการ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ มาตรการและแนวการดำเนินงาน โครงการประเมินความพร้อมด้านบุคลากร งบประมาณ ระยะเวลา สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และการบริหารจัดการโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยและอบายมุข

การประเมินด้านกระบวนการ (Process) เป็นการประเมินเกี่ยวกับการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ การวางแผนการดำเนินงานโครงการ แผนปฏิบัติการ วิธีดำเนินงาน การดำเนินงานตามแผน เช่น การพัฒนาบุคลากร การวิเคราะห์คัดกรองนักเรียน การจัดทำข้อมูลนักเรียน การจัดกิจกรรมเสริม รวมทั้งการนิเทศ ติดตาม กำกับการดำเนินงานโครงการและการประเมินผล

การประเมินด้านผลผลิต (Product) เป็นการประเมินใน 3 ส่วน ได้แก่ สถานศึกษาว่าสภาพปัญหาและสถานการณ์เสี่ยงลดลงหรือปลอดภัยจากสารเสพติด การพนัน การทะเลาะวิวาท และสื่อลามกอนาจาร นักเรียนว่ามีภูมิคุ้มกัน มีทักษะการปฏิเสธ มีความเอื้ออาทรต่อการมีส่วนร่วมกิจกรรมตามโครงการ และชุมชนใกล้เคียง ว่าให้การยอมรับและให้ความร่วมมือ มากน้อยเพียงใด

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับที่ใช้แบบจำลองชิป (CIPP Model)

มีผู้ทำการวิจัยไว้หลายท่านโดยใช้รูปแบบจำลองชิป (CIPP Model) ดังนี้

สมจิต แก้วแสงขวัญ (2545) ได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินโครงการโรงเรียนสีขาวของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครปฐม โดยใช้แบบจำลอง (CIPP Model) ผู้ให้ข้อมูลมีทั้งหมด 6 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ตัวแทนผู้ปกครอง ตัวแทนนักเรียน ตัวแทนผู้นำชุมชน และตัวแทนผู้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมโรงเรียนละ 6 คน จำนวน 29 โรงเรียนเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ และ

แบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ One way ANOVA โดยพบว่า 1. การดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาว ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสามัญศึกษา จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมและรายด้าน คือ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านกระบวนการด้านผลผลิต และด้านทัศนคติที่มีต่อการดำเนินงานโครงการอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านความพร้อมของปัจจัยเบื้องต้นอยู่ในระดับปานกลาง 2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการดำเนินโครงการโรงเรียนสีขาวระหว่างเพศชายกับเพศหญิง พบว่าไม่แตกต่างกัน ทั้งภาพรวมและรายด้าน สำหรับการเปรียบเทียบระหว่าง 6 กลุ่ม พบว่าทัศนคติที่มีต่อการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาวด้านความรู้ความเข้าใจโครงการโรงเรียนสีขาว ระหว่างครูผู้รับผิดชอบโครงการ กับผู้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นและระหว่างนักเรียน กับผู้นำท้องถิ่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และในภาพรวม ระหว่างนักเรียนกับผู้นำภูมิปัญญาท้องถิ่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกัน

สุภาวดี นุกุลเสาวลักษณ์ (2545) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการประเมินโครงการโรงเรียนสีขาวในวิทยาลัยเทคนิคและอาชีวศึกษา เขตการศึกษา 7 โดยใช้แบบจำลองซิป (CIPP Model) โดยใช้แบบสังเกต และแบบตรวจสอบรายการ เพื่อสำรวจบริบทของสถานศึกษาที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง และรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร รายงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการใช้แบบสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้เกี่ยวข้องกับโครงการจากภายนอกสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบด้านบริบท ผลการประเมินความพร้อมด้านบริบทของสถานศึกษาทั้ง 4 แห่งต่อการดำเนินโครงการ ใน 2 ประกอบย่อยตามตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินจำนวน 7 ข้อพบว่า ทั้ง 4 วิทยาลัยมีสภาพเข้าเกณฑ์ระดับดีมาก 2. องค์ประกอบด้านปัจจัยเบื้องต้น ผลการประเมินตามตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินจำนวน 11 ข้อ พบว่าทั้ง 4 วิทยาลัยมีสภาพเข้าเกณฑ์ระดับดีมาก 3. องค์ประกอบด้านกระบวนการ ผลการประเมินกระบวนการดำเนินโครงการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการใน 2 องค์ประกอบย่อย ตามตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินจำนวน 10 ข้อ พบว่ามี 2 วิทยาลัยดำเนินการเข้าเกณฑ์ในระดับดีมาก และอีก 2 วิทยาลัยดำเนินการในระดับพอใช้ 4. องค์ประกอบด้านผลตามวัตถุประสงค์ ผลการประเมินการบรรลุผลตามวัตถุประสงค์โครงการใน 2 องค์ประกอบย่อย ตามตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินจำนวน 7 ข้อ พบว่า วิทยาลัยทั้ง 4 แห่งสามารถบรรลุผลตามวัตถุประสงค์เข้าเกณฑ์ ระดับดีมาก

ชลนันท พลายระหาญ (2555) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของโรงเรียนในอำเภอเขาคิชฌกูฏ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 2 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการประเมินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของโรงเรียนในอำเภอเขาคิชฌกูฏ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 2 จำแนกตามตำแหน่งเครื่องมือที่ใช้ได้แก่แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับจำนวน 40 ข้อ

กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารและครูผู้สอนจำนวน 108 คน สถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ คະแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที่ t-test ผลการวิจัยพบว่า การประเมินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของโรงเรียนในอำเภอเขาคิชฌกูฏ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านกระบวนการ รองลงมาด้านผลผลิต ด้านบริบท และด้านปัจจัย ตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบการประเมินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของโรงเรียนในอำเภอเขาคิชฌกูฏ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 2 จำแนกตามตำแหน่งที่มีตำแหน่งต่างกันโดยรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สุรีย์ เกิดในหล้า (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนทพรราชวิทยา จังหวัดสระแก้วโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลการดำเนินงานโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนทพรราชวิทยา จังหวัดสระแก้ว และเพื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงานโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนทพรราชวิทยากับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ผลการวิจัยพบว่าผลการประเมินโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากแสดงว่าผ่านเกณฑ์การประเมินเมื่อเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านผลผลิต ด้านบริบท ด้านความเหมาะสมของกระบวนการดำเนินงาน และด้านความเพียงพอของปัจจัย

ณัฐพร เล็กเสาศิรวิวงศ์ (2536) ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินผลโครงการฝึกอบรมเตรียมอาจารย์ใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา ของสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษาโดยใช้รูปแบบการประเมินชิป (CIPP Model) ผู้ให้ข้อมูลคือ ครู อาจารย์ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่เข้ารับการฝึกอบรม รุ่นที่ 5 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิจัย พบว่าด้านบริบท พบว่าวัตถุประสงค์ของโครงการและนโยบายการฝึกอบรมสอดคล้องกับนโยบายในการพัฒนาผู้บริหารและแผนการจัดการฝึกอบรมสอดคล้องกับแผนที่ปฏิบัติจริง ด้านปัจจัยเบื้องต้น พบว่า ความพร้อมของปัจจัยที่ใช้ในการฝึกอบรมอยู่ในระดับมาก ด้านการจัดอาหาร อยู่ในระดับปานกลาง ความพร้อมของวิทยากรอยู่ในระดับมาก ด้านกระบวนการ พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ด้านผลผลิตพบว่า สภาพการจัดฝึกอบรมมีความเหมาะสมระดับมาก ผู้เข้ารับการฝึกอบรมผ่านเกณฑ์ที่กำหนดทุกคน

เทียนสิน ทบศิลป์ (2538) ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินผลโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ“ชีวิตดีมีคุณค่า” ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยใช้รูปแบบจำลอง (CIPP Model) ของสตีฟเฟิลปิม ผู้ให้ข้อมูลได้แก่คณะกรรมการดำเนินโครงการ และข้าราชการครูที่ผ่านการอบรม รวมทั้งสิ้น 342 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS/PC คำนวณหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านปัจจัยเบื้องต้น ได้แก่ บุคลากร สถานที่ฝึกอบรม และสื่อ

อุปกรณ์ มีความเหมาะสมในระดับมาก ส่วนงบประมาณมีความเหมาะสมในระดับปานกลาง 2) ด้านกระบวนการดำเนินงาน ได้แก่ หลักสูตร วิทยากร และกิจกรรมในกระบวนการฝึกอบรม มีความเหมาะสมในระดับมาก เนื้อหาวิชาในหลักสูตรมีประโยชน์ สอดคล้องและตอบสนองวัตถุประสงค์ของโครงการวิทยากรตรงต่อเวลาเป็นแบบอย่างที่ดี ให้เกียรติและยกย่องผู้เข้ารับการฝึกอบรม 3) ข้าราชการผู้ผ่านการอบรมได้นำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในระดับมาก และให้มีการติดตามและประเมินผลการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง

อวยพร ตั้งธงชัย (2539) ทำการวิจัย เรื่อง การประเมินโครงการพัฒนาและส่งเสริมเยาวชนดีเด่นทางการกีฬาโดยใช้แบบจำลองชิป ของสตัฟเฟิลบีม ผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการในระดับต่างๆ ได้แก่ คณะกรรมการดำเนินงาน อาจารย์ที่ปรึกษา ประจำตัวนิสิตและบัณฑิต รวม 416 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการประเมินสรุปดังนี้ ด้านปัจจัยเบื้องต้น พบว่า ผู้ที่สอบผ่านการคัดเลือกมีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ที่โครงการกำหนด วิธีการคัดเลือกมีความเหมาะสมมาก แต่ควรมีการทบทวนเกณฑ์การคัดเลือกด้านกระบวนการพบว่าการดำเนินการและการจัดบริการสวัสดิการของโครงการมีความเหมาะสมในระดับปานกลางแต่การดำเนินการของโครงการยังขาดความชัดเจน ต่อเนื่อง และความเข้าใจที่สอดคล้องกัน ด้านผลผลิตพบว่านิสิตส่วนมากมีคะแนนเฉลี่ยสะสมระหว่าง 2.01-2.50 ระดับความสามารถทางทักษะกีฬาคงเดิมสำหรับบัณฑิตมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับพอใช้ถึงปานกลาง รวมทั้งมีเจตคติที่ดีและความพึงพอใจต่อโครงการในระดับมาก

สำหรับงานวิจัยต่างประเทศที่ใช้การประเมินแบบจำลองชิป (CIPP Model)

Sohn (1994 อ้างถึงในกฤตยา วงศ์ก้อม, 2540) ทำการวิจัยเรื่องผลของการใช้แบบจำลองการรักษาพยาบาลในการประเมินหลักสูตรการรักษาพยาบาล มีวัตถุประสงค์เพื่อการรักษาผลจากการใช้แบบจำลองในการประเมินหลักสูตรการรักษาพยาบาล แบบจำลองการรักษาพยาบาลเป็นการรวมแนวคิดการประเมินจากหลากหลายแนวคือ ซึ่งแยกได้เป็น 2 ส่วนคือ ในส่วนของรูปแบบการประเมินสังเคราะห์แนวคิดจากแบบจำลองชิปของสตัฟเฟิลบีม แบบจำลองเคาน์ทิแนนซ์ของ สเตค (Stake's Coutenance model) และแบบจำลองความไม่สอดคล้องของโพรวัส (Provus's Discrepancy model) ในส่วนของการฝึกภาคปฏิบัติซึ่งเป็นการประเมินเชิงคุณภาพ ส่วนการสังเคราะห์แนวคิดจากแบบจำลองชิป ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebean's CIPP model) ผลการประเมิน พบว่า แบบจำลองการรักษาพยาบาลสามารถมีความเหมาะสมกับการประเมินหลักสูตรการรักษาพยาบาล และแนะนำข้อเสนอแนะว่า ควรนำแบบจำลองไปใช้ในบริบทอื่นที่มีหลักสูตรทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

Rendulic (1995 อ้างถึงในกฤตยา วงศ์ก้อม, 2540) ทำการวิจัยเรื่อง การตรวจหาวิธีประเมินคุณค่าที่มีศักยภาพและความตรงของแบบจำลองการประเมินหลักสูตร (ICE model) มี

วัตถุประสงค์เพื่อที่พัฒนาแบบจำลองการประเมินหลักสูตรจากหลายๆแนวคิดให้เป็นแบบจำลองการประเมินหลักสูตรของวิทยาลัยชุมชน (Community Collage) และทำการทดสอบวิธีการตัดสินคุณค่าและความตรงของโมเดลที่พัฒนาขึ้น นั่นคือ ICE model ซึ่งเป็นการสังเคราะห์แนวคิด จากแบบจำลองชิป ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP model) และแบบจำลองเคาน์ตีแนนซ์ของสเตค (Stake's Couterance model) แบบจำลองที่พัฒนาขึ้น (ICE model) ได้นำไปใช้ในการประเมินหลักสูตรการศึกษาในวิทยาลัยชุมชน ซึ่งเป็นการศึกษานำร่อง และทำการวิเคราะห์ผลการประเมิน (metaevaluation) พบว่า ICE model มีศักยภาพและความตรงในการประเมินหลักสูตร และยิ่งไปกว่านั้น สารสนเทศได้จากการประเมินยังนำไปใช้ในการตัดสินใจในการปรับปรุงหลักสูตรต่อไป

สาระสำคัญของงานวิจัยเชิงประเมินที่ใช้แบบจำลองชิปของ สตัฟเฟิลบีมเป็นกรอบแนวคิดในการประเมินอาจสรุปได้หลายลักษณะ กล่าวคือ การนำแบบจำลองชิปของสตัฟเฟิลบีมมาเป็นกรอบแนวคิดในการประเมิน ดังที่ ญัฐพร เล็กเลิศศิริวงศ์ นำมาประยุกต์ใช้ประเมินผลโครงการฝึกอบรมเตรียมอาจารย์ใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา ของสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา เทียมสิน ทบศิป์ ประยุกต์ใช้ในเรื่องการประเมินผลโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ “ชีวิตดีมีคุณค่า” ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น อวยพร ตั้งธงชัย นำมาประยุกต์ใช้ในเรื่อง การประเมินโครงการพัฒนาและส่งเสริมเยาวชนดีเด่นด้านกีฬา วิชาพลศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ การนำรูปแบบมาประยุกต์ใช้ในลักษณะนี้ จะเป็นประโยชน์ในการประเมินที่ใช้สารสนเทศเพื่อการวางแผนโครงการ เพื่อการนำโครงการไปปฏิบัติ เพื่อปรับปรุงโครงการอย่างทันท่วงที และยังเป็นรูปแบบที่ช่วยในการพัฒนาโครงการ การบริหารโครงการ ตลอดจนการกำหนดอนาคตของโครงการด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่า รูปแบบของชิปเป็นรูปแบบการประเมินเพื่อการพัฒนาโครงการและการประกันประสิทธิผลของโครงการได้เป็นอย่างดี

กล่าวโดยสรุปว่า แบบจำลองชิปของสตัฟเฟิลบีม ทำให้การประเมินเป็นไปอย่างมีระบบใช้ได้ อย่างหลากหลาย มีกระบวนการรวบรวมและสกัดข้อมูลเพื่อให้ได้สารสนเทศ ทำให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพเพียงพอ ครบถ้วน ประกอบการตัดสินใจได้ถูกต้องเสมอ และมีคุณค่าในการประเมินผลทางการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง จึงเป็นรูปแบบที่มีคุณค่ากับการนำมาใช้ประเมินโครงการที่ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้แบบจำลองดังกล่าวเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยเชิงประเมินโครงการ “สถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุขของโรงเรียนกุดขอนแก่น วิทยาคมปีการศึกษา 2559”

9. กรอบแนวคิดในการวิจัย

